

Egyetemi doktori értekezés

Bódi György

**A KISZ párttaggá nevelő tevékenységének
hatása az MSZMP összetételére
Csongrád megyében
1975 - 1978.**

Témavezető:

Dr. Rácz János

tanszékvezető egyetemi tanár

Szeged, 1983.

T A R T A L O M

<u>I. Az ifjúság és a KISZ társadalmi szerepének alakulása Csongrád megyében az 1970-es évek második felében</u>	1. old.
1./ Az ifjúság életkörülményeinek változása	1. old.
2./ A KISZ-szel szemben támasztott társadalmi elvárások alakulása	6. old.
<u>II. A pártépítő munka jelentősége, követelményei, az ifjúsági szövetség feladatai a fiatalok párttaggá nevelésében</u>	12. old.
1./ A tagfelvétel, a párt taglétszámának és összetételének kérdése	12. old.
2./ A KISZ helye, szerepe a párttaggá nevelésben	20. old.
<u>III. A párttagfelvételek és a párt szervezeti helyzetének alakulása Csongrád megyében az 1975-1978. közötti években</u>	24. old.
1./ A párttagfelvételek alakulása	26. old.
2./ A párttagfelvételek hatása a párt szervezeti helyzetére és összetételére	34. old.
<u>IV. A párttaggá nevelő és ajánló tevékenység összetevői a KISZ Csongrád megyei tevékenységében</u>	38. old.
1./ A KISZ szervezettségének, összetételének néhány megyei jellemzője	39. old.
2./ A KISZ KB 1974. áprilisi határozatának hatása a követelmények fokozására, a kommunista jelleg erősítésére	41. old.

3./ A KISZ-szervezetek párttaggá nevelő és ajánló tevékenysége tudatosságának alakulása	62. old.
4./ A párttag KISZ-tagok részvétele a fiatalok kommunistává nevelésében	66. old.
<u>V. A KISZ párttaggá nevelő és ajánló tevékenységének fő tapasztalatai a különböző ifjúsági rétegekben</u>	70. old.
1./ A fiatalok és a KISZ-tagok párttagfelvétele	70. old.
2./ A KISZ ajánlások alakulása	73. old.
3./ A pártba felvett KISZ-tagok néhány jellemzője	76. old.
4./ A párttaggá nevelő munka a tanuló fiatalok között	82. old.
5./ A párttaggá nevelő munka a dolgozó fiatalok között	87. old.
6./ A KISZ párttaggá nevelő és ajánló tevékenységének hiányosságai Csongrád megyében	97. old.
<u>VI. Tanulmányok, következtetések</u>	101. old.
Mellékletek	107. old.
Jegyzetek	120. old.

Az ifjúság és a KISZ társadalmi szerepének alakulása
Csongrád megyében az 1970-es évek második felében

1./ Az ifjúság életkörülményeinek változása

A Magyar Szocialista Munkáspárt Csongrád megyei pártértekezlete 1980. márciusában az 1976-1980. közötti V. ötéves tervidőszakot megyénk fejlődésének leggazdagabb szakaszaként értékelte.(1). Ez a minősítés egyformán érvényes a gazdaságpolitikai és a lakosság életkörülményeinek javítását szolgáló célkitűzések megvalósítására. A pártértekezlet értékelése szerint megyénkben is elsődleges gazdaságpolitikai feladat volt a népgazdasági egyensúly javításához való hozzájárulás, a társadalmi termelés területi hatékonyságának növelése, a lakosság életkörülményeinek javítása, s mindez előtérbe helyezte az intenzív jellegű fejlesztés követelményeit. Ezekben az években megyénkben korszerűsödött a termelés szerkezete, kiugróan nőtt a bányászat, a vegyipar és az energiaszolgáltatás teljesítménye, és kiegyensúlyozottan fejlődött a mezőgazdaság. A közlekedés és a hírközlés területén Csongrád megye a Szegedi Északi Tisza-híddal, a szegedi trolibuszok járatba állításával, a TV II. programja vételi lehetőségével gazdagodott. Új áruházak épültek, köztük a vidék legnagyobb alapterületű kereskedelmi egysége, a Szeged Nagyáruház. A tervezettnél több, mintegy 24 ezer lakás épült meg, az egy főre eső lakossági takarékbetét állomány a legmagasabbak közé

tartozik az országban. Igen komoly mértékben fejlődött a szociális és kulturális ellátás. 340 kórházi ágy és 220 szociális otthoni férőhely létesült, megépült 800 bölcsődei és több mint 4800 óvodai férőhely, s ezzel az óvodai ellátottság 92 %-ra emelkedett. Megkezdte működését a TV Szegedi Körzeti stúdiója, folytatódott az Ópusztaszeri Nemzeti Emlékpark építése. Felépült a szegedi sportuszoda, a DÉLÉP sporttelepe, és társadalmi összefogással készült el 13 tornaterem és közel 200 szabadtéri sportpálya. E dinamikus fejlődéshez érdemben járult hozzá megyénk több mint 100 ezer fős ifjúsága és az élet minden területén érzékeli is ennek eredményeit. (2.)

Azon kijelentésünket, hogy a megye ifjúsága érdemben járult hozzá az elért eredményekhez, arra is alapozzuk, hogy a kedvezőtlen demográfiai tendenciák ellenére a jelzett időszakban növekedett a munkavállalók között a fiatalok részaránya. Az V. ötéves tervidőszakban a megye lakossága elérte a 461 ezret, de ezen belül - az 1950-es évek népmozgalmi tendenciáinak következtében - az idős korúak aránya 2 %-kal magasabb, a fiataloké viszont 1,4 %-kal alacsonyabb volt az országos átlagnál, és csökkent a foglalkoztatottak száma. A kisebb létszámú foglalkoztatottakon belül viszont emelkedett a fiatalok aránya, s 1980-ra a 30 éven aluliaké elérte a 33 %-ot, sőt a 35 éven aluliak aránya a 45 %-ot. (3.)

A 30 éven aluliak aránya az iparban, kereskedelemben és vendéglátásban megközelítette a 40 %-ot, az építőiparban, szállításban és a hírközlésben meg is haladta azt. A hagyományosan "öregedőnek" vélt mezőgazdaságban is elkezdődött a fiatalok visszaáramlása: 1975-ben 19 %, 1980-ban 25 % volt a 30 éven aluliak részaránya. Miután az egyetlen számottevő munkaerőforrást a felnövekvő ifjúság adta, és az új munkábalépők szakmai képzettsége általában magasabb, s a legkorszerűbb technikát kezelik, így talán nem tűnik túlzásnak az a megállapításunk, hogy a fiatalok részesedése a javak előállításából számarányuknál is magasabb!

A megyében kialakult, előbb vázolt munkaerőhelyzet általában nem érintette hátrányosan a már dolgozó fiatalokat, az először munkábaállók elhelyezkedési gondjai néhány rétegnél azonban jelentkeztek. A teljes foglalkoztatottság a felnövekvő generációknak is létbiztonságot teremtett, néhány ipari szakmában, műszaki és közgazdász értelmiségi munkakörökben hiány is mutatkozott. Ugyanakkor állandó problémát jelentett a pályakezdő pedagógusok, jogászok, orvosok és gyógyszerészek elhelyezkedése. A pályakezdő értelmiség munkábaállását a pályázati rendszer nem segítette, erősítette a protekcionizmust. Alapvetően elhibázott az, hogy a pályázóra mindent, a pályázat kiírójára semmiféle kötelezettséget nem határozott meg, s a végzés utáni perspektíva egyáltalán nem kapcsolódik a tanulmányi teljesítményhez.

A probléma kialakulásában része van a túlképzésnek, s annak is, hogy igen sokan kívánnak végzés után ebben a megyében elhelyezkedni. Néhány területen gondot jelen-

tett az érettségizett, szakmával nem rendelkező - és fizikai munkát nem vállaló - lányok munkába állása is.

Az ifjúság életkörülményeiben minőségi változás az ifjúságpolitikai célú objektumok területén következett be. Ezekben az években épült fel a szegedi, a szentesi és a csongrádi ifjúsági ház, kialakították a régi járási hivatalból a makói úttörőházat. Bővítették a mártélyi ifjúsági és a balatonszárszói úttörőtáborot. Megépült az új KISZ-iskola, a DÉLÉP ifjúsági klubja. Az ifjúságpolitikai célú beruházások értéke megközelítette a 200 millió forintot. Nem ilyen kedvező a kép az oktatás területén. Igaz, hogy megépült 294 általános iskolai tanterem, de meg is szűnt 160, s emiatt, valamint a demográfiai mozgás következtében a tantermek zsúfoltak voltak, több műszakban folyt a tanítás. 48 középiskolai és 38 szakmunkásképző osztályterem létesült. A felsőoktatási intézmények közül a József Attila Tudományegyetemen és a Szegedi Orvostudományi Egyetemen történtek jelentős beruházások, de itt is és a főiskolákon is igen sok szükséges és régóta húzódó fejlesztés maradt el. Feszítővé váltak az egyetemi, főiskolai kollégiumi ellátás gondjai, és súlyosbodott az időszak végére a gyermekétkeztetés helyzete. A fiatalok életkörülményeit, életszínvonalát befolyásoló tényezők közül nagy figyelem irányult a lakáshelyzet javítására. A lakásépítési tervek túlteljesítése ellenére sem csökkent - különösen Szegeden - a lakásigénylők száma,

az ifjúság körében a lakáshozjutás előrendű társadalmi kérdéssé vált. Az V. ötéves tervidőszakban komoly erőfeszítések történtek a fiatalok lakásgondjainak enyhítésére. Megyénkben öt év átlagában a tanácsai elosztású lakások 47 %-át fiatalok kapták, s ez magasabb volt, mint az igénylők közötti arányuk (44 %). A vállalati, szövetkezeti, intézményi támogatások több mint fele fiatalokhoz került, de ezeknek a támogatásoknak az összege és az értéke is csökkenő tendenciát mutatott. A szegedi garzonházak lakásainak 80 %-ában fiatalok jutottak átmeneti otthonhoz. Mindezek ellenére a fiatalok között a lakáskérdés feszültségével nem csökkentek, s néhány részben különösen élesen vetődött fel. E gondok másképpen jelentkeztek területenként is. A legtöbb fiatal Szegeden várt lakásra, itt a legkiterjedtebb az albérlet és az albérleti uzsora is. A megye más városaiban 2-5 év alatt realitássá vált a fiatalok lakáshoz jutása. A közhiedelemmel ellentétben a falun élő fiatalok pénzhiánnyal, kivitelezők hiányával küzdöttek, s ekkor még hátrányos volt számukra a hitelfeltétel és a szociálpolitikai támogatás is. Különösen rossz volt a pályakezdő diplomások, az egyedülélők, a munkásszállóban lakók lakáshoz jutási esélye. Az V. ötéves tervidőszakban elért tagadhatatlan eredmények nem csökkentették a fiatal lakásigénylők jogos türelmetlenségét és sokszor elkeseredettségét.

2./ A KISZ-szel szemben támasztott társadalmi elvárások alakulása

1981. május 31-én a Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetség XI. kongresszusa elfogadta a KISZ új szervezeti szabályzatát, amely a következő mondatokkal kezdődik: "A Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetség (KISZ) a Magyar Szocialista Munkáspárt ifjúsági szövetsége, a magyar ifjúság önkéntes politikai tömegszervezete. Hivatása, hogy tagjait a marxizmus-leninizmus szellemében nevelje, az ifjúság körében hirdesse a párt politikáját, vállaljon részt annak alakításában és dolgozzon megvalósításáért, vegyen részt a párt utánpótlásának nevelésében, tagságát és az egész magyar ifjúságot mozgósítsa a fejlett szocialista társadalom építésére és védelmére, hazafias és internacionalista kötelezettségeinek teljesítésére, képviselje és védje a fiatalok érdekeit." (4.)

Azért tartottuk szükségesnek teljes egészében idézni a KISZ hivatását megfogalmazó bekezdést, mert ebből a komplex feladatból az csendül ki, hogy itt egy, a társadalmi-politikai mechanizmus teljes értékű, felnőttként kezelt, partneri viszonyra jogot formáló szervezetről van szó. Ennek kialakulását a párt ifjúságpolitikai határozata egyik igen fontos eredményeként értékelhetjük, különösen akkor, ha a KISZ társadalmi funkcióinak történelmi fejlődését végigkövetjük. Megalakulásakor a Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetségnek

mindenekelőtt az volt a történelmi hivatása, hogy az MSZMP ideológiáját, politikáját közvetítse a fiatalok felé és mozgósítson azok megvalósítására. A szocialista konszolidáció előrehaladása eredményeként bővíthetett ez az ifjúság véleményének, problémáinak a párt felé történő viszonttolmácsolásával, majd az 1971-es Ifjúsági Törvény már egy kiterjedtebb társadalmi funkciót deklarált:

"A KISZ jogosult:

- a./ az ifjúságot az állami szervek, a szövetkezetek, valamint a társadalmi szervezetek előtt képviselni;
- b./ az ifjúság munkakörülményeinek, művelődésének és sportolásának továbbfejlesztését, szociális helyzetének javítását kezdeményezni;
- c./ az ifjúság érdekeit és törvényes jogait védeni, az ezeket sértő intézkedések ellen fellépni;
- d./ az ifjúságot érintő rendelkezések és intézkedések esetén a jogszabályokban meghatározott egyetértési jogot gyakorolni." (5.)

Az MSZMP XII. kongresszusa által 1980-ban deklarált "politikaalakító funkció" azonban már az előbbieknél is többet jelentett. Ebben a minőségében a KISZ-re a párt már nemcsak a politika közvetítőjére, a megvalósításra

mozgósító ifjúsági szervezetre tekint, hanem olyan szervezetként kezeli, amely részese a döntések előkészítése, a döntések meghozatala, és a végrehajtás teljes folyamatának.

A KISZ társadalmi funkciói gazdagodásának sok összetevője van. Mi ezek közül kettőt kívánunk kiemelni. Az egyik: az ifjúság egyre döntőbb mértékben részesedik az anyagi javak előállításából (ennek Csongrád megyei arányáról az előzőekben már szóltunk). A másik: a Magyar Szocialista Munkáspárt ezzel a felfogásával a proletárdiktatúra bázisát, a szocialista társadalom építéséért felelősséget vállalók táborát kívánta szélesíteni.

E"politikaalakító" funkció igen komoly felelősséget, feladatot és néhány esetben súlyos terhet jelentett az elmúlt években Csongrád megye KISZ szervezetei és szervei részére. A területi, üzemi, szövetkezeti és intézményi KISZ-bizottságok képviseleti tevékenysége rendkívüli mértékben kiszélesedett. A vizsgált időszak végére nemcsak a párt, állami és társadalmi szervek választott testületeiben, hanem a különböző állandó és alkalmi munkabizottságokban is gyakorlattá vált a KISZ-es képviselet. Általános lett a KISZ-szervek bevonása a tervező, előkészítő tevékenységbe (VI. ötéves területi tervek, településfejlesztési tervek, tanácsrendeletek és más határozatok előzetes véleményezése, stb.). Különösen nagy lehetőségeket kaptak az egyetemi-főiskolai KISZ-bizottságok (az új ösztöndíj-rendelet

előkészítése, a felsőoktatás távlati fejlesztése koncepciójának véleményezése, stb.) és mindenekelőtt a területi KISZ-bizottságok. A KISZ szervei lelkesedéssel és elhatározottsággal éltek az új lehetőségekkel, rengeteget dolgoztak, de ebben a folyamatban gyakran került felszínre két komoly probléma: a KISZ-nek ehhez a feladathoz nincs elegendő felkészült kádere és a szakszerűség sok esetben hagyott kívánni valót maga után. Ugyancsak e folyamat részeként volt érzékelhető az a következmény, hogy az idő- és munkaigényes képviseleti, véleményező tevékenység a KISZ-tagság körében végzett munka rovására ment, a KISZ-bizottságok nem találták meg a helyes arányokat, s néhány területen bekövetkezett a vezetők és a tagság kapcsolatának lazulása, s helyenként az elszakadása. A hiányos információk és a visszacsatolás gyakori elmaradása miatt a KISZ-tagság széles tömegei a "politikaalakító" funkció érvényesüléséből kevesebbet érzékeltek, mint a párt, állami és társadalmi szervek.

A Kommunista Ifjúsági Szövetség természetesen ezekben az években is gyakorolta klasszikus funkcióit: a nevelést, a mozgósítást, az érdekképviselmet és érdekvédelmet. A KISZ tevékenységében - népgazdasági helyzetünkben adódóan is - előtérbe került a gazdálkodás folyamataiba történő bekapcsolódás, a gazdaságpolitikai feladatok megvalósításának mozgalmi eszközökkel történő segítése. Állandó elemévé vált a

mozgalmi munkának a foglalkozáspolitikai és munkaerő-gazdálkodási kérdésekkel való törődés, az előzőnél első-sorban a jelzések megtétele az illetékes szervek felé, az utóbbinál konkrét bekapcsolódás a fiatal dolgozók továbbképzésébe, a munkaerőátcsoportosítások előkészítésébe. Az egyetemi, főiskolai KISZ-szervezetekben általánossá vált az oktatáspolitikai kérdésekkel való foglalkozás. A KISZ-szervek és szervezetek folyamatosan - bár változó színvonalon - ellátták a fiatalok érdekeinek képviselését és védelmét. E funkció gyakorlásával szemben az 1970-es évek végén, az 1980-as évek elején az ifjúság egyes rétegei fokozott elvárásokat támasztottak a KISZ iránt. Az érdekfeltáró, érdekegyeztető, érdekképviselési, érdekvédelmi tevékenység erőteljesen a középpontba került, sőt néhány szervezetnél más funkciók rovására el is túlozták azt.

A KISZ legfontosabb feladata az 1970-es években is a felnövekvő ifjúság szocialista szellemű nevelése, a cselekedtető politizálás feltételeinek megteremtése volt. E folyamatban meg kellett küzdeni a "szocializmusba való beleszületés" minden előnyével és teher-tételével. Ezekben az években vált élesen nyilvánvalóvá történelemoktatásunk gyengesége, a fiatalok nagy részénél a történelmi szemlélet és társadalomismeret hiánya, kis részénél a szocialista értékrend zavara.

A nevelőmunkától, a politikai cselekvések során szerzett tapasztalatoktól, a tudatossá váló megnyilvánulásoktól elválaszthatatlan feladata, megtisztelő megbízatása a KISZ-nek a párt utánpótlásának nevelése. Az MSZMP XI. kongresszusán, 1975-ben ez így került megfogalmazásra: "A Kommunista Ifjúsági Szövetségben dolgozó párttagok és a pártszervezetek céltudatosan készítsek fel a legjobb fiatalokat a pártba való belépésre. A KISZ az ifjúsági vezetők és aktívák tervszerű nevelésével válják a párt egyik legfontosabb utánpótlási forrásává." (6.)

Tanulmányunkban arra kívánunk választ adni, hogy hogyan feleltek meg ennek a feladatnak 1975-1978. között a Csongrád megyei KISZ-szervezetek, s e tevékenységükkel hogyan befolyásolták a Magyar Szocialista Munkáspárt összetételének alakulását.

II.

A pártépítő munka jelentősége, követelményei, az ifjúsági szövetség feladatai a fiatalok párttaggá nevelésében

1./ A tagfelvétel, a párt taglétszámának és összetételének kérdése

Már a marxizmus-leninizmus klasszikusai is felismerték, hogy a párt taglétszámával, összetételével, a tagfelvételi követelményekkel és szervezeti eljárásokkal összefüggő kérdések tisztázása döntő hatással van a párt politikájának kialakítására, az élcsapat jelleg érvényesülésére és a párt cselekvési képességére is. Marx és Engels több művükben (különösen a "Kommunisták Szövetsége szervezeti szabályzatában" és a "Nemzetközi Munkásszövetség szervezeti szabályzatában") igen szigorú elvek alapján határozták meg a szervezethez tartozás feltételeit, a tagfelvételt például egyhangú szavazáshoz kötötték. A párthoz való tartozás, a tagfelvétel elméletének marxista továbbfejlesztésében is döntő érdemei vannak Leninnek, aki az OSZDMP II. kongresszusát megelőző időszakban és magán a kongresszuson is - Trockijjal, Martovval és másokkal folytatott - rendkívül éles vitában fogalmazta meg a párthoz tartozás követelményeit. Az OSZDMP II. kongresszusán elfogadott határozat végül is kimondta: "A párt tagjának számít

mindenki, aki elfogadja a párt programját, anyagilag támogatja a pártot és személyes munkájával részt vesz a párt valamelyik szervezetében." Lenin különböző műveiben kifejtette a tagfelvétel általános elveit.

Ezek:

- a tagfelvételnek szolgálnia kell a párt élcsapat és munkás jellegének fejlesztését;
- biztosítani kell politikai célkitűzéseinek megvalósítását;
- szervezetileg is erősíteni kell a pártszervezetet és a pártot;
- a párt összetételét tudatosan, a párt politikájának és tagfelvételi elveinek alapján szabályozni kell.

(7.)

Lenin a tagfelvételi elveken túl igen sokat foglalkozott a felvétel szabályaival és eljárási kérdésekkel. Így: az önkéntesség értelmezésével, az előzetes felkészítéssel és a felkészültség bizonyításával, a felvételi eljárásokkal, az ajánlókcal és azok felelősségével.

Marx, Engels és Lenin megkülönböztetett figyelmét a párthoz való tartozás kritériumaira, a felvétel követelményeire igazolják azok a történelmi tapasztalatok, amelyek azt bizonyítják, hogy a tagfelvétel követelmé-

nyeinek tartós elhanyagolása káros hatással van a pártfegyelemre, a demokratikus centralizmus érvényesülésére és végső soron a párt egységére is.

A követelmények, a párt taglétszámának és összetételének kérdése fokozott jelentőséggel vetődik fel a szocialista építés időszakában, a munkásosztály és annak vezető pártja hatalomra jutása után. Továbbra is érvényesek a tagfelvétel lenini elvei, a fejlődés során ezek ugyanakkor kiegészülnek, s általánosan jellemző a követelmények fokozódása. Ez tükröződik az MSZMP XI. kongresszusán elfogadott szervezeti szabályzatban, amely leszögezi, hogy az MSZMP tagja lehet:

- " - aki 18. életévét betöltötte,
- magáévá teszi a marxista-leninista eszméket, elfogadja a párt politikáját, irányvonalát, szervezeti szabályzatát és önzetlenül küzd valóra váltásukért;
- erkölcsileg, politikailag feddhetetlen, szocialista módon él, munkája, magatartása, társadalmi tevékenysége alapján megbecsülést élvez;
- rendszeresen részt vesz a párt valamelyik alapszervezetének munkájában, fizeti a tagsági díjat."

(8.)

A XI. kongresszuson megfogalmazott követelmények közül hangsúlyosan új elem a korábbi időszakhoz képest a politika valóra váltását szolgáló önzetlen küzdés és a politikai feddhetetlenség. Az előbbi magában hordja, hogy nem elegendő csak ismerni, érteni és egyetérteni a párt politikájával, hanem viták esetén a konfliktusokat is vállalva kell harcolni annak érvényre juttatásáért.

A politikai feddhetetlenség több, mint az erkölcsi feddhetetlenség. Nemcsak azt feltételezi, hogy a párttagnak jelentkező nem került összeütközésbe a törvénnyel, de azt is, hogy példamutató, hogy nincs kétféle véleménye a politikai kérdésekről, nem tanúsított semmilyen körülmények között sem szocialistaellenes magatartást. Az MSZMP XI. kongresszusát követően az MSZMP Politikai Bizottsága 1975. szeptemberében úgy döntött, hogy a felvételre jelentkezőknek részt kell venniük egy olyan előzetes felkészítésben, amelynek során megismerkednek a párttagság követelményeivel, a szervezeti szabályzattal, a párt politikájának elvi és gyakorlati kérdéseivel. Ez a határozat is egyértelműen a követelmények fokozását szolgálja.

A párthoz való tartozás, a tagfelvételi követelmények elveinek a körülményekhez és a feladatokhoz való folyamatos alkalmazásán túl a pártépítő munka rendkívül fontos eleme a párt taglétszámának és összetételének alakulása. Mindkettőre egyformán érvényes, hogy ezeket a politikai feladatokkal összhangban, a párt minőségi

fejlesztésének alárendelten kell megítélni, és gondot kell fordítani tudatos szabályozásukra. Az 1970-es években a Magyar Szocialista Munkáspárt megkülönböztetett figyelmet fordított a párt taglétszáma és összetétele alakulásának elemzésére. A XI. és XII. kongresszus dokumentumain túl 1972. novemberében a Központi Bizottság és a Politikai Bizottság is foglalkozott e kérdésekkel, majd 1974. júniusában a Politikai Bizottság visszatért a határozatok végrehajtásának tapasztalataira és a további feladatokra. Külön értékelte a KB Titkársága 1978. decemberében az egyetemi és főiskolai hallgatók között végzett tagfelvételi tevékenységet. A taglétszám és az összetétel kérdéseivel történő rendszeres foglalkozást mindenképpen indokolták azok a tendenciák, amelyek 1957. óta pártunkban érvényesültek.

A Politikai Bizottság 1972. november 21-i elemzése szerint "a taglétszám növekedése mértéke szempontjából az 1957. decembertől a X. kongresszusig tartó időszak két szakaszra osztható: az 1958-1961-es és az 1962-1970-es évekre." Az 1958-1961-es időszakban a párt taglétszáma gyorsan, évi 7 %-kal növekedett. A tagfelvételeknél erőteljes osztálypolitika érvényesült, ezt jelzi a differenciált tagjelöltségi idő is. A munkás-paraszt párttagok száma nőtt, a párton belüli arányuk lényegében változatlan maradt. Az 1962-1970-es időszakban a növekedés üteme mérséklődött, évente

átlagosan 3,5 %-os volt. A mennyiségi növekedés helyett a párt központi szervei ekkor már a minőségi követelményekre irányították a figyelmet. Ebben az sem jelentett visszalépést, hogy 1966-ban eltörölték a tagjelöltséget. A párt tagságán belül az 1957-1970. közötti években a fizikai dolgozók aránya 6,6 %-kal csökkent, míg a szellemi dolgozóké 4,6 %-kal és a nyugdíjas párttagok aránya 9,2 %-kal emelkedett. (9.)

Az MSZMP X. kongresszusa 1970-ben a következőket határozta meg: "A pártépítés során ezután is az a feladat, hogy a munkában élenjáró fizikai és szellemi dolgozók köréből nyerjünk új harcosokat. Megkülönböztetett figyelmet kell fordítani a párt munkásjellegének erősítésére, ipari munkások és más fizikai dolgozók legjobbjainak kommunistává nevelésére és a pártba való felvételére. Erősíteni kell a nők és a fiatal nemzedék soraiban folyó pártépítő munkát is." A X. kongresszust követő időszakban a párttagság növekedési üteme lényegesen meggyorsult, eközben kismértékben növekedett ugyan a nők aránya és 1 évvel csökkent az átlagéletkor, de 2,1 %-kal csökkent a munkások aránya. Az indokolatlanul gyors növekedés (4,9 %) és a munkásság csökkenésének megállítására az MSZMP Központi Bizottsága a következő határozatot hozta 1982. novemberében: "A pártnak ma - kereken - háromnegyed millió tagja van, s a továbbiakban nem számszerűleg, hanem politikailag kell erősödnie. Ezért a párttagságnál fokozott mértékben meg kell követelni a szervezeti szabályzat szerinti magatartást, a kommunista példamutatást, az igényességet

a munkában. Az új tagok felvételénél szigorítani kell a felvételi normákat, s a tagfelvételnek olyan szabályozását kell kidolgozni, amelynek eredményeként évente az új párttagok száma országosan nem haladja meg az össztagslétszám 3 %-át. Ezen belül főképpen az arra érdemes és alkalmas munkásokat, szövetkezeti parasztokat, műszaki értelmiségieket és fiatalokat kell felvenni a tagság soraiba." (10.) A határozat kapcsán az MSZMP központi szervei adminisztratív intézkedésekkel korlátozták a tagfelvétel ütemét, a területi pártbizottságok részére felvételi keretszámokat határoztak meg. Ezt a korlátozást az MSZMP XI. kongresszusa oldotta fel 1975-ben.

Az MSZMP XI. kongresszusán a Központi Bizottság a következőket jelentette: "A párt - létszámát és szociális összetételét tekintve - egészségesen fejlődött. A pártnak a X. kongresszus idején kereken 662 000 tagja volt, 1974. december 31-én a tagslétszám 754 000 volt. Ez kifejezi pártunk élcsapat- és tömegpárt-jellegét, társadalmunk fejlettségét. A Központi Bizottság intézkedéseinek hatására javult a tagfelvételi munka, növekedett a pártban a termelésben közvetlenül résztvevő, mindenekelőtt a nagyüzemi munkások aránya." (11.) A kongresszus bevezette a tagfelvételi előkészítést, határozott a pártton belüli tagkönyvcseréről, a szervezeti szabályzat pedig megfogalmazta a politikai feddhetetlenség követelményét. Ezek is jelzik, hogy 1975-től az adminisztratív szabályozást egyre inkább a politikai eszközökkel történő szabályozás váltotta fel. A hozott határozatok és

a politikai szabályozás helyességét bizonyítja a Központi Bizottság jelentése a XII. kongresszusnak: "... a beszámolási időszakban a párt belső élete egészségesen fejlődött, taglétszáma növekedett, szervezettsége erősödött, jelentősen emelkedett a párttagság eszmei, politikai, szakmai és általános műveltsége." (12.)

A tanulmányunkban vizsgált 1975-1978. közötti időszakban az érvényes párthatározatok a tagfelvétel és összetétel kérdésben az alábbi legfontosabb követelményeket fogalmazták meg (ezeket 1980-ban az MSZMP XII. kongresszusa is megerősítette):

- A tagfelvétel mértékét, a párt évente 3 %-os átlagos növekedési ütemét politikai eszközökkel és nem adminisztratív intézkedésekkel és korlátozással kell biztosítani.
- Az utánpótlás nevelése differenciált legyen. A termelőüzemekben a munkásosztály és a műszaki értelmiség, a hivatalokban, intézményekben az értelmiség soraiból kerüljön sor az új tagfelvételekre.
- Kiemelt figyelem irányuljon a fiatalok párttaggá nevelésére, mindenekelőtt a munkásfiatalok és az egyetemi, főiskolai hallgatók között. Növelni kell a 18-26 éves korban pártba lépők számát. Az összes felvételen belül a fiatalok aránya érje el a 2/3-os arányt.

- Javítani kell a nők közötti tagfelvételi munkát, a nők tagfelvételi aránya érje el az 1/3-os arányt.
- Általánossá kell tenni a tagfelvétel előtti céltudatos, szervezett foglalkozást, s biztosítani kell, hogy ez a törődés ne fejeződjön be a felvételkor.
- Növelni kell az ajánlók felelősségét.

2./ A KISZ helye, szerepe a párttaggá nevelésben

"A kommunista ifjúsági mozgalom több mint fél évszázada a párt hűséges harcostársa és utánpótlásának nevelője" - állapította meg az MSZMP XI. kongresszusán elfogadott hosszú távú programnyilatkozat, majd így fogalmazott: "A fejlett szocialista társadalom építésének feladata azt igényli, hogy az idősebb kommunisták segítségével, a KISZ-tagok jó példájukkal és meggyőződéssel az egész magyar ifjúságot neveljék az ország sorsáért és saját jövőjükért érzett felelősségre, szocialista erkölcsre és életmódra. Ifjú nemzedékünk mind nagyobb része váljék társadalmunk tudatos építőjévé, a legjobb KISZ-tagok pedig a párt tagjaivá."

Ezekből a megállapításokból és feladatokból egyértelműen kiderül, hogy a párt az ifjúságot és a KISZ-t legfontosabb utánpótlási bázisának tekinti, és fokozott mértékben számít a KISZ párttaggá nevelő munkájára. Az ifjúsági szövetséggel, a fiatalokkal kapcsolatos bizalom

megnyilvánult abban is, hogy 1966-ban az MSZMP IX. kongresszusa megadta a KISZ alapszervezeteknek az egyik ajánló jogát, majd az MSZMP X. kongresszusa 1970-ben 18. évre szállította le a párttagfelvétel korhatárát. "A magyar kommunista ifjúsági mozgalom hat évtizedes történelme során mindig a párttól kapott elsőszámú feladatának tekintette, hogy legjobbjait kommunistává nevelje. Ezt a hagyományt megalakulása óta folytatja a KISZ." (13.)

Az előzőekben vázoltakból kitűnik, hogy a párt igényli, hogy minél több fiatal kerüljön sorai közé, a KISZ pedig alapvető feladatának tekinti ennek teljesítését. E kölcsönösen elfogadott és deklarált szándék megvalósítására irányuló tevékenység során más és más a felelőssége és feladata is a két szervezetnek. A közös felelősség elismerése mellett a pártépítésben elsősorban a pártszervezeteké a felelősség. "Félreérthetetlenül és egyértelműen kimondhatjuk: a kommunistává nevelés és a párttagfelvétel egész folyamatának irányítása, kézbentartása elsődlegesen a pártszervek feladata. Tehát olyan közös felelősségről és munkáról van szó, amelyben a pártszervezetek felelőssége a domináló, s amelyben a KISZ lehetőségeit meghatározza a párt segítése." (14.) Igen nagy hatással van ennek a lehetőségnek az alakulására a párt és KISZ alapszervezetek konkrét kapcsolata. Nehéz azt elképzelni, hogy ott, ahol a párt és KISZ-szervezetek együttműködése nem rendszeres, a pártirányí-

tás elvei és módszerei nem érvényesülnek, megfelelő lenne a KISZ párttaggá nevelő tevékenysége. E kapcsolatrendszerben különleges felelősséggel bírnak azok a fiatal párttagok, akik a KISZ-ben teljesítik pártmegbízatásukat. Segítségükkel nem kívülről, vagy felülről, hanem belülről valósítható meg a differenciált pártirányítás. A KISZ felelőssége és feladata abban áll, hogy nevelőmunkája révén minél több fiatal váljon alkalmassá a párttagságra, s minél több fiatalban alakuljon ki a párthoz tartozás igénye. Ez csak egy hosszabb időszak formáló tevékenységének eredménye lehet, amelyben nem is egyedüli tényező az ifjúsági szervezet. Közrejátsszik ebben a családi indíttatás, az iskolai és munkahelyi tapasztalatok, a mozgalomban szerzett élmények. Gyakran döntően befolyásoló az, amit a fiatal a saját, szűkebb környezetében tevékenykedő párttagok munkájában és magatartásában tapasztal. A KISZ-ben nincs egy külön párttaggá nevelő munka, az ifjúsági szövetség egész tevékenységének határfoka együttesen dönti el, hogy hogyan tud megfelelni ennek az alapvető feladatának.

A KISZ párttaggá nevelő tevékenységével kapcsolatos igényeket - sok más politikai, társadalmi összetevővel együtt - növeli az a tény, hogy míg 1975-ben 12,4 % volt az MSZMP tagjai között a 30 éven aluliak aránya, 1980-ra 9,2 %-ra csökkent. A párttagság átlagéletkora ez idő alatt 44 évről 45,5 évre emelkedett. Mindez annak elle-

nére következett be, hogy a jelzett időszakban a pártba felvettek 60,3 %-a fiatal volt, és 51,8 %-a a KISZ tagjai közül került ki. (15.)

III.

A párttagfelvételek és a párt szervezeti helyzetének alakulása Csongrád megyében az 1975-1978. közötti években

A párt összetételével, a tagfelvételi munkával kapcsolatos elvi, általános érvényű követelményeket tanulmányunk előző fejezetében vizsgáltuk. Egy-egy közigazgatási egységen belül az általános alapelveken túl a feladatokat és a lehetőségeket is befolyásolta a terület településszerkezete, a gazdaság szerkezete és fejlettsége, a lakosság kor- és nem szerinti összetétele is. Nem kívánjuk Csongrád megye valamennyi jellemzőjét bemutatni, de szükségesnek tartunk megemlíteni néhány olyan sajátos körülményt, amelyek befolyásolták a pártépítő munkát a vizsgált időszakban is:

- a./ Csongrád megye az ország legvárosiasabb megyéje, a lakosság 68 %-a városban él. Ez a párttagság elhelyezkedésére is kihat, 1978-ban a tagság 79 %-a városi alapszervezet tagja. Még döntőbb ez a tényező az ifjúsági szervezet esetében: a KISZ-tagok 90 %-a városban volt tagja a Kommunista Ifjúsági Szövetségnek.
- b./ Történelmi okok is hozzájárultak ahhoz, hogy meggyénkben volt hosszú időn keresztül legmagasabb a párttagság átlagéletkora (1975-ben 45,2 év, az országos átlag ekkor 44,0 év). A felszabadulás előtti erős munkásmozgalom és "Viharsarok"-i

agrárszocialista mozgalom hatására sokan kerültek közel a párthoz. Hazánk felszabadítását itt kezdte meg a Vörös Hadsereg, így 1944. szeptember-október hónapokban itt alakultak meg elsők között a legális pártszervezetek. 1978-ban 176 fő felszabadulás előtti, Szocialista Hazáért Érdeméremmel kitüntetett párttag volt a megyében. Az 1944-45-ben pártba lépettek aránya 8,4 % (országosan 7,4 %). A párttagság nagyfokú öregedése parancsolóan vetette fel a fiatalok erőteljesebb, számban és színvonalban is eredményesebb párttaggá nevelését és párttagfelvételét.

c./ A megyeszékhely Szeged súlya, jelentősége a pártépítésre is kihat. A város délkelet-Magyarország politikai, gazdasági, kulturális és tudományos központja. Szeged hagyományosan fejlett textilipara, élelmiszeripara mellett új iparágak nőttek ki (olajipar, kábelgyártás, vegyipar), s itt is megerősödött a nagyüzemi munkásosztály. A regionális feladatokat is ellátó tudományos kutatóintézetekben és felsőoktatási intézményekben nagy számú értelmiség alkot. A 6 felsőoktatási intézményben több mint hatezer nappali tagozatos hallgató tanul. Ezek a körülmények döntően befolyásolták a tagfelvételek és a párttagság összetételének alakulását.

d./ Csongrád megyében a munkavállalási korban lévő nők 75 %-a dolgozik (országosan 70 %). Hagyományosan fejlett az elsősorban nőket foglalkoztató könnyűipar, élelmiszeripar. Sok nőt foglalkoztat a mezőgazdaság, és a felsőoktatási intézmények profiljainak megfelelően (nagyarányú a pedagógusképzés) a hallgatók többsége nő. Ezek következtében a nők között végzett közéleti, párttaggá nevelő tevékenység feltételei jók, ez tükröződött a párttagságon belüli arányukban is (1978-ban 32,3 %, amely 4 %-kal volt magasabb az országos átlagnál). Megyénk KISZ-tagságán belül a lányok, a fiatalasszonyok többségben voltak (51,4 %, az országos arány 46,9 %), s ez tovább javította a nők párttaggá nevelésének lehetőségeit.

1./ A párttagfelvételek alakulása

Bár tanulmányunkban az 1975-1978. közötti időszak tapasztalatait vizsgáljuk, érdekesnek tartjuk röviden bemutatni az 1970-1975-ös évek tendenciáit, mert jelentős részük hatással volt a következő évek feladataira. A taglétszám így alakult:

1970.	1975.	1978.
25.402 fő	29.515 fő	31.445 fő

1970-1975. között a párttagok száma 14 %-kal növekedett, ez jóval meghaladta az előző időszak növekedési ütemét.

Az MSZMP KB 1972. novemberi határozata következtében a növekedés üteme mérséklődött és 1975-re már megfelelően alakult. (A változás nagyságát jól szemléltetik a következő adatok: 1971-ben 1.707, 1972-ben 1.538, 1973-ban már csak 860, 1974-ben 1.039 tagfelvétel volt a megyében.) Az 1975-re kialakult taglétszám szerint a megyében a párt szervezettsége a 18 éven felüli korosztályokban 6,3 %-os volt, ez még mindig alatta maradt az országos 7,0 %-os szervezettségnek.

Az 1972-es novemberi KB és PB határozatok végrehajtása nyomán az 1970-1975. közötti tagfelvételi munkát az 1975-ös megyei pártértekezlet döntően eredményesnek értékelte. Javult a tervszerűség, a tagfelvételen belüli összetételben pozitív tendenciák kezdődtek meg (1970-75. közötti időszakban a pártba felvettek között 53,5 % volt a munkások, 39,0 % a nők, 59,0 % a fiatalok aránya). Ezek ellenére is a párttagság összetételének alakulásában a negatív folyamatok voltak a jellemzők. A fizikai dolgozók aránya tovább csökkent, és Budapest után Csongrád megyében volt a legalacsonyabb 1972-ben. A megyei pártértekezlet úgy értékelte, hogy ez összeegyeztethetetlen a megye forradalmi hagyományaival, társadalmi, gazdasági helyzetével, szerkezetével. Sokoldalú politikai munkával, nemegyszer szenvedélyes viták során, a városi és járási pártbizottságoknál számszerű megkööttséggel sikerült elérni, hogy 1973-tól kezdve

az új párttagok több mint 70 %-a a munkásság soraiból került ki (16.).

A pártértekezlet célul tűzte ki a nők arányának további javítását a növekedés ellenére is. Kedvezőtlennek ítélte meg a párttagság kor szerinti összetételének változását, hiszen az átlagéletkor tovább emelkedett. A X. kongresszuson 18 évre leszállított alsó korhatárt a megyében sem az ifjúmunkások, sem az egyetemi-főiskolai hallgatók között nem használták ki kellő mértékben.

1970-75. között kedvezőbben alakult a szellemi dolgozók részaránya, de a vezető műszakiak, az agrárszakemberek, a kutatók és a művészek között továbbra is igen alacsony maradt a párt szervezettsége.

Az MSZMP XI. kongresszusát, az 1975-ös megyei pártértekezletet egy még tudatosabb, tervszerűbb és differenciált pártépítő tevékenység követte. Ebben nagy része volt a Politikai Bizottság 1974. június 17-i határozatát követő, egyre inkább kialakuló egységes szemléletnek és cselekvésnek. Az MSZMP Csongrád megyei Bizottsága 1979. áprilisában áttekintette a párttagság növekedésének és szociális összetételének tapasztalatait, s a döntően kiegyensúlyozott, ingadozásoktól mentes tagfelvételi munka alapjaként a következőket jelölte meg:

- az alapszervezeti munka javulása
- a párttestületek folyamatos figyelme a pártépítő munkára, fokozottabb ellenőrzés

- fejlődő munkastílus, a politikai eszközök előtérbe kerülése a "keretszám szemlélettel" szemben
- a tagkönyvcseré politikai hatása
- a tömegszervezetek javuló párttaggá nevelő tevékenysége

Az 1975-78. közötti, Csongrád megyében folyó párttag-felvételi tevékenységben a megyei pártbizottság a következő tendenciákat tartotta a legfontosabbaknak:

a./ A tagfelvételi munkában döntően a minőségi követelmények domináltak, ezzel együtt is a növekedés éves üteme (4,5 %) meghaladta az országos átlagot, ami indokolt volt. 1978-ban a megye 18 éven felüli népességének 9,0 %-a volt tagja a pártnak, a párttagság összetétele jól tükrözte a megye településszerkezeti és foglalkoztatottsági struktúráját. A szervezettséget a megyei pártbizottság jónak ítélte meg, olyannak, hogy a párt tagjai minden lényeges területen megfelelő politikai hatást fejthetnek ki.

b./ Négy év átlagában az új tagok között jelentős (70,7 %) munkástöbbséget sikerült megvalósítani. Ezzel nemcsak a munkások arányának csökkenése állt meg, hanem minimális (1,0 %-os) növekedés következett be. A fizikai dolgozók aránya (35,6 %) változatlan maradt, a közvetlen

termelést irányítók aránya emelkedett. Mindenekelőtt a nagyüzemekben volt számottevő a fejlődés, a munkásoknak több mint fele innen került felvételre. A munkások szervezettsége itt meghaladta a megyei átlagot. A közép- és kisüzemek, a szolgáltató vállalatok pártépítő munkája elmaradt a lehetőségeiktől és a szerepükből adódó politikai szükséglettől is.

c./ A mezőgazdasági termelőszövetkezetek pártépítő tevékenysége általában megfelelő volt. de emögött igen differenciált munka húzódott meg. A tsz-ek többsége jól élt azzal, hogy a gépesítés, a kemizálás, az iparszerű termelés kapcsán megnőtt a szakmai képesítéssel rendelkezők száma, amely bővítette a párttaggá nevelés lehetőségeit is. A szövetkezetek többségében elsősorban a szakmunkásokat, a fizikai dolgozókat vették fel a pártba (a felvettek 6,8 %-a tsz fizikai dolgozó és termelésirányító). A mezőgazdasági szövetkezetek egy részénél és a szakszövetkezetek többségénél ugyanakkor a javuló feltételek ellenére gyenge volt a párttaggá nevelés.

d./ A megye tudományos, közoktatási, kulturális és egészségügyi centrum jellegének megfelelően a felvettek 15,7 %-a értelmiségi dolgozó volt. Több mint felük humán értelmiség, közel egyharmaduk műszaki és közgazdász. A tudományos kuta-

tók, orvosok, agrárértelmiségiek és a jogalkalmazás területén nem sikerült elérni a kívánt szintet. Az értelmiségiek párton belüli aránya tovább növekedett (21,8 %), kismértékben haladta meg az országos átlagot, ezért e felvételi arányt indokoltnak tartjuk.

e./ 1975-1978. között a párttagfelvételen belül a nők aránya országosan is kiemelkedő (40,1 %), s az össztagszámon belüli arányuk elérte a 32,0 %-ot. Jól mutatja a politikai nevelőmunka hatásának irányát, hogy az elismerésre méltó fejlődésen belül ellentmondások is voltak: az ipari pártszervezetekben 3,4 %-os, a mezőgazdasági pártszervezetekben 0,6 %-os a fejlődés, de a kereskedelem és a szolgáltatás területén 1,4 %-kal csökkent a nők aránya annak ellenére, hogy ezek a munkahelyek döntően nőket foglalkoztatnak.

f./ A 30 év alatti fiatalok aránya tartósan megközelítette a kívánt kétharmados arányt (4 év átlagában 64,0 %). Külön figyelemre méltó, hogy növekedett a 18-21 évesek felvétele, s ez jelzi, hogy a pártszervezetek komolyan vették a fiatalabb korosztályokkal való törődést. Az eredmények elsősorban a nagyüzemekben és az egyetemeken imponálóak. A kedvezőbb korösszetétel egyik eredője, hogy a tagfelvételi ütem az egyetemeken és főiskolákon megközelítette a reális igényeket. E magas ifjúsági hányad nagy eredménye, hogy 1978-ban megállt az

átlagéletkor emelkedése.

g./ Kedvező folyamatok jellemezték a pártba felvettek műveltségi színvonalának és politikai iskolai végzettségének alakulását. Közel felük (45,8 %) rendelkezett középiskolai, egyetemi, főiskolai végzettséggel, s mindössze 1,4 %-nak (74 fő) nem volt meg a 8 általános osztálya.(17.)

Az 1975-1978. közötti tagfelvételi tevékenység fő tendenciái ezt jelzik, hogy már érvényesült a központi határozatok megfelelő értelmezése, a minőségi követelmények fokozása. Ugyanakkor a pártbizottság 1979. február 22-i elemzése feltárta a hibákat, azokat a területeket is, ahol nem történt előrelépés. Egyes ágazatokban (építőipar, közúti közlekedés, élelmiszeripar, szolgáltatás) a lehetőségeknél és a szükségesnél is alacsonyabb volt a pártépítés. Az alapszervezetek egyharmada nem végzett folyamatos párttaggá nevelő munkát: az ipari alapszervezetek 10 %-ában, az építőipari és a kereskedelmi alapszervezetek 30 %-ában, a mezőgazdasági alapszervezetek 22 %-ában fordult elő, hogy valamelyik évben nem volt párttagfelvétel. Nem mindenütt sikerült elérni, hogy a pártépítést elsősorban politikai feladatként fogják fel, és ne szűkítsék le szervezeti kérdésre. Gyakori hiba volt, hogy az alapszervezetek a tagfelvételi tervek készítésekor csak azt nézték, hogy mikor és kiket vegyenek fel, és nem abból a szükségletből indultak ki, hogy milyen területen, üzemrészben,

vagy intézményben kell a pártot erősíteni. Az alkalmazottak között legtöbb területen, de különösen Szegeden és Hódmezővásárhelyen feszültségek alakultak ki a szűkös tagfelvételi lehetőségek miatt. A fiatalok nagyobb arányú felvételét gátolta az iskolák, munkahelyek, honvédség közötti információhiány, a nevelőmunka folyamatának feladarabolódása.

A pártbizottság elemzése megállapította, hogy a tömegszervezetek, elsősorban a KISZ és a szakszervezet egyre nagyobb szerepet és felelősséget vállaltak a párttaggá nevelésből. A KISZ Csongrád megyei szervezeteinek 1975-1978. közötti tevékenységét a következőképpen minősítette az MSZMP Csongrád megyei Bizottsága:

"A pártértekezlet (1975.) óta ütemesen fejlődött a KISZ párttaggá nevelő tevékenysége. A fiatal párttagok döntő többsége a KISZ-szervezetek tagjai sorából került ki (73,7 %-ról 82,0 %-ra emelkedett arányuk). A KISZ-tagok 93,2 %-ának egyik ajánlója a KISZ taggyűlés. Ezek a fiatalok a tagfelvétel után is általában a KISZ-ben kapnak pártmegbízatást és ez visszahat a KISZ-szervezetek párttaggá nevelő tevékenységére is. A nagyüzemi, egyetemi KISZ-szervezetekben fiatal párttagokból álló erős ifjúkommunista bázis alakult ki. A KISZ-szervezetek közösségei a megbízatások rendszeres értékelésével is egyre magasabb követelményeket támasztanak a KISZ-tagjaival szemben.

Az eredményekben jelentős szerepet játszik a KISZ alapszervezetek rendszeresebb és tartalmasabb párt-irányítása. A kisebb üzemeknél, az építőiparban és a mezőgazdasági szövetkezetek jelentős részében nem ilyen kedvezőek a tapasztalatok a KISZ párttaggá nevelő tevékenységében. Probléma, hogy a munkahelyi, honvédségi és tanintézeti párt és KISZ-szervezetek között sem elég szoros a kapcsolat a nevelőmunkában." (18.)

2./ A tagfelvételek hatása a párt szervezeti helyzetére és összetételére (19.)

1978. december 31-re az MSZMP Csongrád megyei tagjainak száma elérte a 31.445 főt, s ez a megye 18 éven felüli népességének 9,0 %-át, a foglalkoztatottak 11,4 %-át jelentette. A megyei pártbizottság úgy ítélte meg, hogy ez a szervezettség alapvetően megfelelő volt, biztosította, hogy a pártszervezetek és a párttagok minden lényeges területen érdemi politikai hatást tudtak kifejteni.

A párttagság összetétele jól tükrözte a megye foglalkoztatottsági struktúráját. Az iparban, a mezőgazdaságban, a kereskedelemben, a szállításban tevékenykedő párttagok aránya megegyezett az itt foglalkoztatott dolgozók arányával. Az építőiparban a párttagok aránya elmaradt az ágazatban dolgozókéhoz képest, míg az államigazgatásban meghaladta azt.

1975-1978. között az érvényes határozatoknak és a politikai követelményeknek megfelelően - a döntően jónak minősített tagfelvételi munka hatására is - megyénkben pozitív tendenciák is jelentkeztek a párttagság szociális összetételében:

- a./ 43,1 %-ról 44,1 %-ra emelkedett a munkások aránya. Ezen belül a fizikai dolgozóké változatlan maradt (35,6 %), a növekedés egyértelműen a közvetlen termelésirányítók között következett be. Az újonnan felvett párttagok szakmai végzettségének hatására a szakmunkások aránya 50 % fölé emelkedett.
- b./ Kismértékben emelkedett az értelmiség aránya a párton belül, 1978-ra elérte a 21,8 %-ot. Ez az arány a megye - mindenekelőtt Szeged jellegéből - adódóan indokolt. A párt szervezettsége legmagasabb volt az államigazgatásban dolgozók és a pedagógusok között, a szükségesnél alacsonyabb volt a mezőgazdaságban és az egészségügyben.
- c./ Másfél százalékkal csökkent az alkalmazottak aránya, 1978-ban 11,6 % volt. Ez a folyamat azal egy időben történt, hogy ugyanakkor a foglalkoztatottakon belül növekedett az alkalmazottak aránya. Már korábban is jeleztük, hogy e területen igen sok feszültség alakult ki.

- d./ Minimális mértékben, de emelkedett a párttag tanulóinak száma és aránya (közel 100 fővel, 0,3 %-kal), ez azonban messze elmaradt a szükségestől.
- e./ 1978-ban sikerült megállítani Csongrád megyében a párttagság átlagéletkorának emelkedését. Ezt igen jelentősnek ítélte meg a megyei pártbizottság, annak ellenére, hogy az átlagéletkor (45 év) továbbra is magas volt. A 30 éven aluli párttagok aránya 0,3 %-kal, 10,5 %-ra emelkedett, különösen javult az ipari pártszervezeteknél, ahol elérte a 18,2 %-ot.
- f./ Kedvezően alakult a párton belül a nemzedékek aránya: 10,5 % volt a 30 éven aluliak, 16 % a 60 éven felüliek aránya, 30-49 év közötti volt a párttagságnak több, mint a fele. Ez a generációs összetétel megfelelő garanciát mutatott a politikai munka folytonosságához. A Csongrád megyei párttagok közel fele (41,2 %) 1956. után lépett be a Magyar Szocialista Munkáspártba.
- g./ Tovább emelkedett a nők aránya a párton belül, s 1978-ban elérte a 32 %-ot. Már korábban is említettük, hogy a fejlődés mögött komoly szélsőségek húzódnak meg, hiszen éppen a döntően nőket foglalkoztató kereskedelem és szolgáltatás területén csökkent a szervezettség.

Az MSZMP Csongrád megyei Bizottságának 1979. február 22-i értékelése fontos lépés volt a tapasztalatok összegzésében és a feladatok kijelölése területén. A pártbizottság az elért eredményeket elismerve és a feltárt hiányosságok tudatában - a korábbi gyakorlatnak megfelelően - ismét több évre előre határozta meg a párttagfelvétellel kapcsolatos politikai feladatokat és az ezeket szolgáló szervezeti intézkedéseket is.

IV.

A párttaggá nevelő és ajánló tevékenység összetevői
a KISZ Csongrád megyei tevékenységében

Korábban már rögzítettük, hogy a KISZ-szervezetek párttaggá ajánló tevékenysége egy hosszabb időszak nevelő munkájának eredménye. Ebből az is következik, hogy ha a párttaggá nevelésről átfogóan, komplexen kívánunk számot adni, akkor a szövetség egész tevékenységének átfogó elemzésére van szükség.(20.) A KISZ valamennyi tevékenységi formájának az is célja, hogy eszmeileg elkötelezett, a valóságban épülő szocializmust vállaló, azért tenni is kész fiatalokat neveljen. A párttag-sághoz vezető utat természetesen másképpen befolyásolja egy elméleti vitasorozaton való részvétel, vagy az aktív politikai cselekvés, mint egy kirándulás, vagy sportversenyen történő szereplés. Ezért a téma célirányos elemzéséhez a következő - mint legdirektebben befolyásoló és ható - területeket kívánjuk bemutatni:

- A KISZ szervezettségének, összetételének néhány megyei jellemzője;
- A KISZ KB 1974. áprilisi határozatának hatása a követelmények fokozására, a kommunista jelleg erősödésére;

- A Csongrád megyei KISZ-szervek és szervezetek párttaggá nevelő és ajánló tevékenysége tudatos-ságának alakulása;
- A párttag KISZ-tagok részvétele a fiatalok kommunista nevelésében.

1./ A KISZ szervezettségének, összetételének néhány megyei jellemzője

Csongrád megyében a vizsgált időszakban a lakosságon belül a 14-29 évesek aránya az országos átlaghoz közelítve, vagy alatta alakult (1978-ban 25,1 %), követve a megye demográfiai hullámzását. Ennek egyik jellemzője, hogy a természetes népszaporulatot tekintve Csongrád megye mindig az országos rangsor végén, vagy nagyon efelé helyezkedett el. Ebből adódóan 1975-1978. között a 14-29 évesek száma közel 1.500 fővel csökkent (1979-1982. között ez a tendencia még erőteljesebb).

A fiatalok csökkenésével egyidőben a KISZ taglétszáma folyamatosan emelkedett:

1975.	33.299 fő
1976.	34.905 fő
1977.	36.002 fő
1978.	37.200 fő

A fiatalok számának kismértékű csökkenése és a KISZ taglétszámának ezt meghaladó növekedésének következményeként a KISZ szervezettsége megyénkben folyamatosan emelkedett, 1978-ban elérte a 33,2 %-ot, s ez közel 4 %-kal volt magasabb az országos átlagnál. (Megemlítésre méltó, hogy a KISZ-taglétszám emelkedésének hasonló nagyságú folyamata 1970-1974. között is lezajlott - 33.731 főről 37.070 főre -, de 1975. tavaszán, az első éves tagsági igazolványok kiosztásakor a tagságnak közel 10 %-a került ki a KISZ-ből.) (21.)

A megye gazdasági, társadalmi és településszerkezeti jellemzői hatással vannak a KISZ összetételére is, néhány itt még felerősödve is jelentkezik. A tagság 90,0 %-a városban tagja a KISZ-nek, a lányok és fiatalasszonyok aránya 51,4 % (országosan 46,9 %). A településszerkezeti szélsőségeket (a tanyán élők aránya is magas) az ingázók száma is jelzi: a KISZ-tagság 35,9 %-a utazik naponta dolgozni vagy tanulni. A legnagyobb eltérést az országos jellemzőktől a tanuló fiatalok magas aránya mutatja: Csongrád megye KISZ tagságának 46,9 %-a szakmunkástanuló, középiskolás, vagy egyetemi-főiskolai hallgató (országosan ez az arány 36,5 %). Addig, amíg az ország mezőgazdasági termelőszövetkezeinek egyharmadában nem működik KISZ-szervezet, megyénkben mindegyik mezőgazdasági szövetkezetben szervezi, neveli a fiatalokat a KISZ. Igen magas a KISZ-es fiatalok száma és aránya a könnyűiparban, az élelmiszeriparban, a kereskedelemben, a szállításban, az egész-

ségügyi intézményekben, a tudományos intézetekben. Az országosan jelentkező "öregedési" tendencia a KISZ-en belül Csongrád megyében is jellemző: 1975-1978. között 1300 fővel csökkent a 19-22 évesek száma és 2800 fővel emelkedett a 23 éven felülieké (1982-ben a 26 éven felüli KISZ-tagok aránya eléri a 30 %-ot!). (22.)

Az összetétel ezen jellemzőit nem öncélúan soroltuk fel. Nyilvánvaló, hogy a taglétszám növekedése, a nők magas aránya, az, hogy minden mezőgazdasági termelőszövetkezetben működött KISZ alapszervezet, növelte, szélesítette a párttaggá nevelés lehetőségeit. A hosszabb ideig vállalt KISZ-tagság ugyanezt erősítette, de a fiatalabb évjáratok csökkenésének volt negatív következménye is. Az országosnál magasabb tanulói arány is növeli a kiválasztódás bázisát, de ez - különösen az egyetemi-főiskolai hallgatók körében - igen differenciált tevékenységet igényelt. A nagy létszámú ingázó KISZ-tag céltudatos nevelőtevékenysége is egyértelműen nehéz, ők kevésbé jelentették a párttaggá nevelés bázisát.

2./ A KISZ KB 1974. áprilisi határozatának hatása a követelmények fokozására, a kommunista jelleg erősítésére

Az általunk vizsgált időszakban a KISZ egész tevékenységére, de elsősorban nevelőmunkájára döntő hatással volt a KISZ KB 1974. április 18-i határozata, amely

"áprilisi határozat"-ként vonult be a mozgalmi köz-tudatba. Hajlamosak vagyunk arra, hogy erről a hatá-rozatról mindenekelőtt a szervezeti intézkedések jus-sanak eszünkbe: az éves tagsági igazolvány és az évenkénti vezetőségválasztások bevezetése, a vállalások, megbí-zatások - értékelések rendszere, vagy a mozgalmi éves akcióprogram. Pedig ezeknél a szervezeti elemeknél sok-kal fontosabb volt a tartalmi célkitűzés: a társadalmi követelményeknek jobban megfelelő, politikusabb, von-zóbb KISZ-élet megteremtése.

A KISZ Központi Bizottsága 1981. február 24-én át-fogó módon értékelte az "áprilisi határozat" megvaló-sulásának tapasztalatait, s a következtetéseket, fela-datokat érvényesítette a KISZ X. kongresszusa doku-mentumaiban is. (Az értékelések időzítése nem vélet-len, hiszen erre az időszakra igen sok társadalompo-litikai, ifjúságpolitikai probléma kerül felszínre hazánkban, s a KISZ is keresi ezekre a válaszokat, a továbbfejlődés útjait.) A végrehajtás Csongrád megyei tapasztalatai néhány területének bemutatása előtt szük-ségesnek tartjuk idézni a KISZ Központi Bizottságának általános megállapításait:

"a./ Legáltalánosabb tapasztalatunk, hogy a KISZ-tagság egyetértett az áprilisi KB-határozat céljaival és az általa képviselt politikai törekvésekkel. A többség elfogadta, hogy a gazdasági reform, a szo-cialista demokrácia elmélyülésének időszakában a

KISZ csak akkor töltheti be hivatását, növelheti politikai súlyát és tekintélyét, ha szervezetei és tagjai aktívan kiveszik részüket a társadalom előtt álló feladatok elvégzéséből. A szervezeti szabályzat a hetvenes évek társadalmi és gazdasági szükségleteihez méretezett értelmezésében és kifejtésében, a feladatvállalás és a számonkérés igényében a tagok saját szándékaik visszaigazolását látták. Ez döntő szerepet játszott abban, hogy a határozat általános szemlélete és alapvető módszerei szervesen beépültek a KISZ-életbe, s ma is jelentős befolyást gyakorolnak a szervezetek tevékenységére. Hatásuk kimutatható a szövetség kommunista jellegének erősödésében. Az elmúlt évek során, bár nem mindenütt és nem egyenletesen, de a KISZ-szervezetek számottevő részében növekedett a tagság aktivitása, javult a fegyelem. A teljesítményelv érvényesítésére irányuló törekvésével a KISZ - a maga területén - élen járt a társadalmi követelmények megvalósításában.

- b./ Ugyanakkor kétségtelen, hogy az áprilisi határozat is ellentmondásosan valósul meg a gyakorlatban. Ahol egyébként is jók voltak a személyi és tárgyi feltételek, gazdagok a hagyományok, ott a követelmények, a feladatvállalás, az értékelés, a tagsági igazolványcsere, a választás évenkénti gyakorlata a KISZ-élet természetes része lett. A gyenge szervezetekben viszont a rosszul, tartalmatlanul alkalmazott módszerek formálisakká váltak. Egyes szervezeti eszközök

és módszerek mereven, differenciálatlanul működnek ma is. Ez túlcentralizálttá, túlságosan szabályozotttá, esetenként bürokratikussá teszi a KISZ-életet, akadályozza az öntevékenység kibontakozását. (Lásd például az akcióprogramok útmutatók mennyiségét, terjedelmét és az "éves felkészítés" torz gyakorlatát.) Nem elég következetesen érvényesül a határozat munkastílusra vonatkozó része sem. Nem sikerült valóra váltani azt a törekvést, hogy a felsőbb szervek tagjai és munkatársai írásos anyagok helyett személyes jelenléttel, példával, meggyőző, tájékoztató, mozgósító munkával vezessék a mozgalmat. Vannak végül olyan szervezeti megoldások is, amelyek elméletben ugyan jól illeszkednek a rendszerbe, társadalmunk jelenlegi állapotában mégsem állják ki a gyakorlat próbáját (pl. az évenkénti választás).

c./ Összegezve, a tapasztalatok alapján levonható az a következtetés, hogy az áprilisi KB-határozat politikai és nevelési célja ma is időszerű, egybeesik a KISZ-tagság törekvéseivel, a társadalmi fejlődés alapvető szükségleteivel. Továbbra is célunk, hogy a párt politikájának szolgálatában aktivizáljuk a KISZ-tagokat, hogy feladatot adjunk mindenkinek, s így tevékenysége alapján értékeljük az embert, s ez döntse el, hogy fenntartsuk-e vagy megszüntetjük tagsági viszonyát. A KISZ-munka arányain és stílusán az élet, a mozgalom fejlődésének és a KISZ-tagság

igényeinek megfelelően módosítani kell. A mai helyzet és a közeljövő szükségletei szerint kell alakítani a KISZ helyét és szerepét a társadalom politikai rendszerében. A KISZ-szervezetek reális körülményeivel összhangban kell megfogalmazni a tagokkal, a szervezetekkel és az apparátussal szemben támasztott követelményeket. Rugalmasabbá kell tenni egyes szervezeti előírásokat, javítani kell a munkastílust, hogy az eredményekre építve nagyobb ösztönzést és teret kapjon az öntevékenység, hogy a helyi szükségletekhez és lehetőségekhez jobban alkalmazkodjon a szervezet." (23.)

Ez a reális, az eredményeket és a fogyatékosságokat, hibákat őszintén feltáró általános értékelés jó alapot teremt arra, hogy hasonló felfogásból vizsgáljuk tanulmányunkban a megyei tapasztalatokat is. Ugyanakkor tudnunk kell azt is, hogy az általunk vizsgált időszak (1975-1978) a KISZ-nek döntően felfelé ívelő szakasza, amikor az "áprilisi határozat" követelményrendszerének és szervezeti intézkedéseinek elsősorban a pozitív hatása érződött. Ezzel együtt már abban az időszakban is látszott, hogy a tanulói területen a tavasztól tavaszig tartó mozgalmi év ellentétes a tanév természetes ritmusával (ezt 1979-ben módosította is a KISZ KB). A bizottságok évenkénti újraválasztásának szükségességét a dolgozói KISZ-tagság többsége nem fogadta el, az évenkénti alapszervezeti szintű választások értelmét pedig a pártközvélemény vitatta folyamatosan.

Az "áprilisi határozat" leglényegesebb következménye, hogy Csongrád megyében is fokozódtak a követelmények a KISZ-be belépni kívánó fiatalokkal és a KISZ tagjaival szemben is. 1975-1978. között évente 4200 - 4800 fiatal felvételére került sor. A KISZ-tagság utánpótlásának döntő bázisa a közép fokú tanintézetekben tanuló ifjúság, innen történt a tagfelvétel 67,0 %-a. 1974 óta a tanulói tagfelvétel eredményesebbé tételét szolgálta a gyorsan népszerűvé vált Killián-próba: egyrészt elméleti felkészítést adott a kommunista ifjúsági mozgalom történetéről, a KISZ hivatásáról, programjáról, másrészt lehetőséget nyújtott az új közösséghez történő tartozás kialakulásához, vagy új közösségek összekovácsolódásához. Egyértelmű, hogy ezek a gyerekek (akik még sokkal inkább úttörők), a korábban KISZ-be jelentkezőknél felkészültebben, az elvárásokat jobban ismerve kerültek szövetségünkbe. A keretet azonban nem sikerül minden alkalommal megfelelően kitölteni tartalommal. Több iskolánkban fogták fel a Killián-kört "hetedik órának", csak a szeminárium jelleg, az ismeretátadás dominált. Sok helyen túltengett a bürokratizmus, elsősorban a megjelenést regisztrálták. Gyakran maradt el a fiatal fejlődésének, elkötelezettségének mérése, csak az ismeretanyag visszamondása képezte az elbírálás elvét. Sokszor kísértett a csoportos, formális értékelés, ami már eleve kétségesse teszi az egyes ember személyítésének mérését.

A negatív tapasztalatok oka sokrétű, mi mindenekelőtt a Killián-körök vezetésében kialakult gyakorlatban látjuk

a hibát. A körök vezetőinek többsége - megyénkben 70 % - felsőbb osztályos tanuló volt. Több helyen történt tanári körvezetés, de ezek közt csak nagyon kevésszer fordult elő, hogy a KISZ-életre történő felkészítést pártmegbízasként kapták a pedagógusok. Üzemben, szövetkezetben dolgozó párttag, KISZ-tag fiatalok csak elvétve kaptak ilyen feladatot. Megyénkben mindössze 10-15 kommunista szülő kapcsolódott be a Killián-körök vezetésébe, pedig részvételük sikeressége minden várakozást felülmúló volt. A KISZ-életre történő középiskolai felkészítés minden eredményessége mellett is e munkára a szükségesnél kevesebb figyelem irányult mind a pártszervek, mind az irányító KISZ-szervek részéről. A kommunista hitnek, a mozgalmi tapasztalat átadásának, a személyes példamutatásnak jelentősége pedig éppen ekkor fontos, mert az általános iskola befejezése után először törik meg a mozgalmi munka folytonossága, először jelentkezik a mozgalmi átmenet problémája. (Ez nyilvánvalóan nemcsak mozgalmi átmenet, hanem a gyerek új iskolatípusba kerül, új módon kell tanulnia, új a közössége, új barátai alakulnak ki, a kamaszkor új problémákat, igényeket vet fel). A dolgozói KISZ-szervezetekben a tagfelvételi követelmények növelésének keretét az egyéni patronálás biztosítja, ugyanakkor 1977-től a nagyüzemi KISZ-bizottságoknál fokozatosan tért hódított a dolgozói Killián-kör. Az egyéni patronálás különböző tartalmú és színvonalú: van, ahol összekötik a munkahelyi beilleszkedés segítségével, néha még a brigádpatronálással is. Az nem gond, ha a több patronálás összehangoltan erősíti egymást, de

sok a példa az ellenkezőjére is. A probléma itt is hasonló: kevesen vállalnak párt vagy KISZ megbízatásként patronálási feladatokat, de előfordul, hogy egy-egy munkahelyen kevesen is vannak erre alkalmas személyek. A közös felkészítési forma, ahol ezt a jelentkezők száma lehetővé teszi, népszerűbb, eredményesebb is. A dolgozó KISZ-szervezetek többségében a KISZ építő tevékenység ebben az időben sem kellően tervszerű, erre utal az is, hogy a KISZ-szervezeteknek mintegy egyharmadában volt KISZ építési terv. Ami a legfigyelmeztetőbb: a dolgozói területen történő Csongrád megyei KISZ-tagfelvételek fele "újrafelvétel." Ezek a fiatalok a középfokú tanintézetekben, a katonai szolgálat alatt már voltak tagjai az ifjúsági szövetségnek, de vagy elfelejtettek átjelentkezni, vagy nem is érezték szükségét KISZ-tagságuknak, tehát nem alakult ki bennük a mozgalmi kötődés igénye. A mozgalmi élet folytonossága 20-21 éves korig már másodszorra került teherpróba alá, s jónéhány fiatalnál ezt a terhelést nem állta ki.

A KISZ tagfelvételi követelmények fokozásánál nem véletlenül időztünk el ennyit. Ez lehetett alapja a szervezet belső életével szemben támasztott nagyobb igényeknek, de része ama gondolat és gyakorlat kialakításának is, hogy egy magasabb politikai szervezethez tartozásnak előfeltétele a növekvő elvárásoknak történő megfelelés. Szándékosan mutattuk be azt is, hogy 5-7 év alatt kétszer áll fenn annak a veszélye, hogy különböző okok

együttes hatására megszakad a fiatalok mozgalmi szervezethez tartozása, az eszmei-politikai nevelésének folyamata, s ez gátjává válhat annak, hogy mind többen jussanak el 18-21 éves korukig a párttagság gondolatához.

(A KISZ KB 1981. februári határozata és a KISZ X. kongresszusa módosította a tagfelvételi elveinket és a szervezeti élet gyakorlatát is. "A jövőben jobban kell ragaszkodnunk ahhoz, hogy ne támasszanak nagyobb követelményeket a belépni szándékozókkal szemben, mint amit a szervezeti szabályzat előír. Minden felesleges várakoztatás és előkészítés nélkül fel kell venni, sőt hívni kell magunk közé azokat a fiatalokat, akik elfogadják a KISZ célkitűzéseit, egyetértenek szervezeti szabályzatával, hajlandók tevékenyen részt vállalni a szervezet munkájából. Bizonyítanunk pedig már KISZ-tagként kell." (24.) A határozat egyidejűleg megszüntette a középiskolai Killián-köröket az 1982/83-as tanévtől, illetve az Úttörőszövetség feladatául szabta a KISZ életre történő hatékonyabb felkészítést, s az ezt szolgáló szervezeti formák - pl.: nyolcadikosok klubja - kimunkálását.

A tagfelvétel új felfogása és módja azóta is széles körű viták tárgya, a bírálók túlnyomó többsége szerint ez visszalépés a követelménytámasztásban. Ez önmagában felfogásunk szerint is igaz, de a bírálók két körülményről elfelejtkeznek. Az egyik: az Úttörőszövetség való-

ságosan is képes tartalmasabban és direkterben felkészíteni a KISZ-tagságra. A másik: az 1970-es évek végén, az 1980-as évek elején felerősödött az ideológiai, politikai küzdelem a tizenévesek meggyeréséért, s ez a KISZ-t is arra ösztönzi, hogy már a szervezeten belül próbálja meg minél gyorsabban kifejteni nevelőhatását.)

1975-1978. között megyénk KISZ-szervezeteinek tevékenységében hangsúlyosabbá, mércévé vált az alapkötelelességek teljesítése. Megyei bizottságunk joggal jelenthette 1978-ban a KISZ megyei küldöttgyűlésének, hogy "politikai állásfoglalássá, gyakorlattá válik a becsülettel, legjobb képesség szerint végzett munka, tanulás és a haza védelmében való részvétel." (25.) A KISZ-es közgondolkodásban azt népszerűsítették, hogy az alapkötelelességek teljesítése alól semmi nem mentesít, a társadalmi, közéleti munkát nem ezek helyett, vagy pótlására kell végezni. E szemlélet kialakítását társadalmunkban jelentkező gazdaságpolitikai feladatok is sürgették, hiszen egyre világosabb a fiatalok előtt is: társadalompolitikai - így ifjúságpolitikai - céljaink megvalósításának alapjait a gazdaságban kell megteremtteni. A gazdaságpolitikai feladatok megvalósulására irányuló összefogás, mozgósítás a nevelőmunkának is jó feltételeket teremt. Két megyei példával kívánjuk ezt bizonyítani. A vizsgált időszakban Csongrád megyében két védnökségvállalás fejeződött be. A Szegedi Szalámigyár rekonstrukciója felett a KISZ megyei véd-

nökséget vállalt, amelynek a társadalmi munkán túl az új technológiát kezelő szakembergárda kinevelése és megtartása volt az elsődleges célja. A védnökség ideje alatt a Szegedi Szalámigyár egész mozgalmi élete felpezsdült; 21 fiatal párttag felvételére is sor kerülhetett. Még imponálóbbak a Szegedi Kőolaj és Földgáz-ipari Létesítmények felett vállalt országos KISZ védnökség eredményei, amelybe a megyénkben 46 vállalat négyezer dolgozója kapcsolódott be. A gazdasági sikerek mellett 120 fiatal M-L középiskolai, 12 fő M-L esti egyetemi, 200 fő különböző állami iskolai végzettséget szerzett, az olajipari lakások 60 %-át fiatalok kapták, és 96 fő fiatalot vettek fel a párt tagjai közé. Ezek természetesen nem gyakran ismétlődő lehetőségek, de más tények is jelzik, hogy a fiatalok, a KISZ-esek a napi kötelességek teljesítésében és a többletvállalásban is részolgnak a társadalom bizalmára és törődésére. A szocialista brigádmozgalom, a kommunista műszakok, az egyéni ifjúsági munkaversenyek, és pályázatok eredményei szintén ezt bizonyítják. Ezek a mozgalmak a gazdasági teljesítmények mellett az ifjúság körében egyre inkább nevelési tényezővé is váltak, és forrásai lettek a párttagságra alkalmas személyek kinevelődésének, feltűnésének és számbavételének is.

Az alapkötelesség fokozottabb számonkérésére - mint a követelmény fokozása egyik fontos tényezőjére - KISZ-szervezeteink komoly erőfeszítéseket tettek a tanintézetekben is, s ennek mérhető, érzékelhető hatása első-

sorban a középfokú oktatási intézményekben volt. "A KISZ tanulmányi munkát segítő tevékenységében legtöbb és leghatásosabb kezdeményezés a középiskolákban történt" - állapította meg a KISZ megyei küldöttgyűlése 1981-ben. Ennek egyik oka, hogy a tanulmányi eredmények fokozásában itt még direkt az egyes tanuló érdekeltsége, különösen a gimnáziumokban, hiszen a felsőfokú felvételi rendszerben - ha torzan is - érvényesül a teljesítményelv. Ezekben az években vezette be a KISZ a középiskolai tanulmányi mozgalmat. Bár a mozgalommal szemben kezdetben volt idegenkedés a pedagógusok és a KISZ-vezetők között is, két év eltelte után már voltak mérhető eredményei: nőtt az órai aktivitás és a korrepetálások száma, néhány iskolában érzékelhetően csökkentek a késések és az igazolatlan hiányzások. Megyénk középiskolásai továbbra is kiemelkedően szerepeltek az országos tanulmányi versenyeken. (26.) A szakmunkásképző intézetekben ekkor még nem került bevezetésre a KISZ tanulmányi mozgalma (csak az 1980/81-es tanévben), de igen komoly gondot fordítottak a pedagógusok a tanulmányi csapatversenyekre és a nagy hagyományokkal rendelkező Szakma Kiváló Tanulója mozgalomra. 1975-1978. között növekedett a szakörök, a szakmai klubok száma, és igen sokan kapcsolódtak be a szakmatörténeti kutatómunkába.

A tanulmányokkal kapcsolatos feladatokon túl a középfokú oktatási intézmények tanulói egyre érdemibb módon kapcsolódtak be a népgazdasági feladatok megoldásába. Különösen sokra értékelhető e területen az építőtábori

tevékenység dinamikus fejlődése. 1975-ben 1900 fő, 1978-ban 3500 fő középiskolás diák vett részt a központi és megyei építőtáborok munkájában, és különösen sikeres, mozgósító hatású volt a megye komplex belvízrendezése felett vállalt KISZ védnökségben való részvételük. Ez a nehéz, embertpróbáló kubikosmunka, mintegy próbatétel, szinte vonzotta a fiatalokat. A 14-18 éves ifjúság politikai aktivitását jelzi az a tény is, hogy közülük került ki az ifjúgárdisták 60 %-a és az úttörő ifivezetők 85 %-a. A lehetőségek, a formák ebben az időszakban gazdagodtak, voltak igazán kiemelkedő KISZ-szervezetek (makói Juhász Gyula Szakközépiskola, makói Erdei Ferenc Szakközépiskola, szegedi Déri Miksa Szakközépiskola, szegedi Körösy József Szakközépiskola, hódmezővásárhelyi Bethlen Gábor Gimnázium), mégis azt kell megállapítani, hogy a középiskolás mozgalmi időszak alatt döntően nem sikerült megvalósítani mozgalmi céljainkat. Keveredtek a KISZ tevékenységében a "hivatalos, állami" és a mozgalmi módszerek, a gyerekek többsége nem tudott különbséget tenni az iskola és a KISZ között, és ez is oka annak, hogy nem tudatosult kellően a mozgalom szükségessége. Nagyon sok középiskolásnál egyetlen motiváció az egyetemi-főiskolai felvételinél vélt KISZ-tagsági követelmény. Különösen aggasztó méretű a mozgalomhoz kötődés hiánya a szakmunkástanulóknál, akik közül évente 1000-1200 KISZ-tag veszett el az iskola és az üzem között. A párttagságra alkalmas fiatalok bázisát ebben a korosztályban egy szűk vezetőréteg alkotja,

s a vizsgált időszakban kevesek, csak a legkiválóbb KISZ-vezetők jutottak el odáig, hogy tudatosuljon bennük a párttagság gondolata és felvételüket kérjék az MSZMP-be.

A felsőfokú oktatási intézmények KISZ-szervezeteinek az alapkötelességgel való foglalkozásának ellentmondá-
sosságát jelzi az a tény is, hogy az általunk tárgyalt
időszak végén, 1978. augusztusában született meg az a
KISZ KB IB határozat, amely a szakmai-tanulmányi munka
alapjait és módszereit szedte rendszerbe. E tevékenysé-
get kettős tendencia jellemezte. Egyrészt a hallgatói
KISZ-szervezetek egyre aktívabban járultak hozzá az ok-
tató-nevelőmunka fejlesztésében a párt és állami veze-
tés elképzeléseinek kialakításához. E véleményezés ki-
terjedt oktatástechnikai, szakdidaktikai kérdésekre, az
egyenletesebb hallgatói terhelés kialakítására, a vizs-
gáztatás módszereire, a vizsgák számára, a képzés gyakor-
latiasabbá tételére, a gyakorlathoz történő közelítésre.
Másrészt ebbe a tevékenységbe elsősorban a KISZ-vezetők
és a legkiválóbb hallgatók kapcsolódtak be, s már ekkor
látszott, hogy a KISZ-nek nincs elegendő eszköze ahhoz,
hogy a hallgatók többségénél lelkiismereti kérdéssé
tegye a tanulmányi színvonal és fegyelem javítását.

(A tanulmányi színvonal és fegyelem természetesen nem-
csak a KISZ ösztönző eszközeitől függ, sokkal több-
rétű társadalmi, intézményi és szubjektív hatás érvé-
nyesülésének összegeződése, ezek vizsgálata azonban
nem e tanulmány feladata.) Hiba volna viszont nem észre-

venni, hogy 1975-1978. között jó ütemben és szellemben fejlődött a tudományos diákköri tevékenység (évente kb. 1200-1500 fő vett benne részt), gyakoribbá váltak a szakmai hetek, a diákköri konferenciák és más fórumok, amelyek hozzájárultak a diákkörök nyitottabbá válásához. Igen sokrétű volt az intézményen kívüli szakmai-közéleti munka, amely ugyancsak mérhető teljesítményekre adott alkalmat. Ezek közül kiemelésre méltó az akkor még intenzív "Tegyünk többet a falu közművelődéséért" akció, az ezekben az években újszerű feladatokra ösztönző "Egyetemisták, főiskolások a szakmunkásképzésért", és erre az időszakra esik - az országban elsőként indított-"Munkaközvetítő Iroda", amely a hallgatók évközi munkavállalásait szervezte. Ezeknek a mozgalmaknak a nevelési hatásai kétirányúak voltak, a benne résztvevők érzelmi, tudati gazdagodása egyenértékű volt a végzett tevékenységgel. Általánosan megállapítható, hogy az egyetemi, főiskolai KISZ-szervezetek munkájában - a meglévő fogyatékokkal és gyengeségekkel együtt is - kevésbé volt érzékelhető a belterjesség, erőteljes volt a társadalmi kapcsolatok fejlesztésének igénye, s ez jótékony hatással volt a társadalmi realitásérzésekre és a párttaggá nevelés, ajánlás lehetőségeire is.

Az alapkötelességek tudatosabb számonkérésére törekvés mellett a kommunista jelleg erősödése irányába hatott, hogy "politikai nevelőmunkánkkal és közművelődési tevékenységünkkel KISZ-tagságunk szocialista el-

kötelezettségét erősítettük". (27.) A nemzetközi életben az enyhülés megtorpanása, az életszínvonal lassúbb ütemű emelkedése, a nézeteinkkel vitázó ideológiák előbb burkolt, majd nyíltabb megjelenése a KISZ-t a korábbiaknál aktívabb és nyitottabb politikáló tevékenysége serkentette. Csongrád megyében - területi elhelyezkedésünkől is adódóan - mindehhez fokozottan kell figyelemmel lenni olyan körülményekre, mint a Jugoszláviával és Romániával való határmentiség, a nagylétszámú átmenő turistaforgalom és a KISZ-tagságon belüli magas egyetemi, főiskolai és értelmiségi arány. A vizsgált években a körülmények ugyan bonyolultabbakká váltak, de javultak a KISZ politikai nevelőmunkájának lehetőségei is. Elvi alapot jelentett a párt kiegyensúlyozott politikája, a pártszervek több figyelmet fordítottak a KISZ agitációs tevékenységének segítésére, megépült Szegeden az új KISZ iskola és kialakításra került a KISZ Vezetőképző Központ, szorosabbá váltak a területi KISZ-bizottságok és a felsőoktatási intézmények marxizmus-leninizmus tanszékeinek kapcsolatai. Ebben az időszakban a KISZ Csongrád megyei szerveinek és szervezeteinek ideológiai, politikai nevelőmunkájának középpontjában az állt, hogy a fiatalok által felvetett kérdésekre marxista választ adjon, ismertesse és magyarázza a párt politikáját és az abból adódó feladatokat, mozgósítson azok végrehajtására. Ezzel egyidőben döntően olyan KISZ-vezetők képzésére került sor, akik tudták informálni, mozgósítani és képviselni saját közösségüket. Az 1975-1978. között végzett nevelőmunka

legnagyobb eredménye, hogy megyénk KISZ-tagsága vállalta szocialista építésünk gyakorlatát, kész volt alkotó módon tenni környezetéért, többségük tudatában volt a cselekvő hazafiaság lényegének és szükségszerűségének.

Gazdagabbá vált megyénkben a KISZ tájékoztató és agitációs tevékenységének tartalma és formái, s elsődleges módszerként egyre inkább a kiscsoportos vita, a meggyőzés került előtérbe. Társadalmi életünk ekkori viszonylagos nyugalma, a felszínre, fórum elé csak időnként kerülő egyet nem értő megnyilvánulások ekkor még nem tették annyira nyilvánvalóvá, de jelezték szocialista vitakulturánk kialakulatlanságát, vagy érvrendszerünk gyengeségeit. A KISZ keretein belül zajló viták központi kérdései a gazdasági helyzet, a szocialista életmód különböző összetevői, a szocialista hazafiaság és internacionalizmus voltak, és egyre erősödött az élet színvonallal és munkaerőgazdálkodással kapcsolatos érdeklődés. Az egyetemi, főiskolai KISZ-tagság körében kedvelt téma volt a nacionalizmus kérdése és a nemzetközi kommunista mozgalomban zajló viták. Ugyanebben a rétegben, valamint a falun élő fiatalok között kellett visszatérően foglalkozni a vallás, az állam és egyház viszonya problémakörrel. A feltett kérdések megválaszolásához jó eszközt jelentett a KISZ 1976-ban bevezetett új politikai képzési rendszere. A képzési körök tevékenysége mozgalmibb lett, az új rendszer bevezetését a pártszervek fokozott figyelme kísérte (1978-ban a KISZ propagandisták között a párttagok aránya meghaladta a 40 %-ot).

A KISZ ekkori agitációs, propaganda tevékenységére általában jellemző az egyre nagyobb fokú nyitottság, naprakészség, a tabu témák eltűnése, de ezzel egyidőben nem kellő az előrelépés a politikai válaszadásban, a felkészültségben és a vitakulturában. A tömegpolitikai rendezvények közül igen sok válik sablonossá (pl. Forradalmi Ifjúsági Napok), ezért nagy az újító kedv. Ekkor válik népszerűvé és sikeressé a Pályaválasztási utca, a Propaganda Fesztivál, a Szentes Járási Ifjúsági Napok, a SZOTE-n a Medikus Napok, a TORATURA, a JATE-n a Nem ütik a jogászt agyon. A politizálásnak, a tömegpropagandának új formái, a sokszínűbb tartalom, a demokratikusabb eszközök keresése nem maradtak hatástalanok a párttaggá nevelésre sem.

A KISZ Központi Bizottsága 1974. áprilisi határozata következményeinek elemzését a kommunista jelleg és a követelmények fokozódására egy látszólag szervezeti jellegű kérdéssel fejezzük be. Ez idő óta a KISZ tagjai minden mozgalmi év elején, összhangban akcióprogramjukkal, vállalásokat tettek megyénkben is, s azt az alapszervezetek közösségi megbízatássá emelték. A mozgalmi év végén e megbízatások végrehajtását értékelték, ez alapján döntöttek arról, hogy hogyan dolgozott a fiatal, tagja marad-e a szövetségnek, kapjon-e az új mozgalmi évre tagsági igazolványt? Ezen a taggyűlésen az alapszervezet a vezetőséget is minősíti, hiszen új vezetőséget választ. E szervezetinek tűnő eseménysor mögött nevelési, politikai tartalom húzódik meg: a KISZ-ben minden fia-

tal munkája, fejlődése minden évben megméretik. Ebből a célból 1975-1978. között fokozatosan több valósult meg, elsősorban számszerűségében. Egyéni vállalásokat a KISZ-tagok 1975-ben tettek először, Csongrád megyében ekkor mintegy 60-65 %-uk tett ennek eleget, s 1978-ra ez az arány 80-85 %-ra emelkedett. A vállalások többsége az alapköteleességek teljesítésén túlment, megfogalmazták a társadalmi munkák, a továbbtanulások és továbbképzések, a más társadalmi és tudományos szervezetekben végzett feladatok, a kulturális és sport munkába való bekapcsolódás. E vállalásokban, nyilvántartásukban sok volt a formális elem, de egy követhető, számonkérhető és értékelhető követelményrendszer alakult ki a KISZ alapszervezetek többségében, s ez egyértelműen növelte a KISZ szervezeti erejét. A számonkérés a mozgalmi év végén természetessé vált, s ösztönzőleg hatott többségében. Volt természetesen ebben sok gond is, így a gyakori csoportos értékelés, az, hogy csak a problémás tagokkal foglalkoztak, a jók értékelése elmaradt. Sok helyen csak a "vállalta - teljesítette" kategóriákban gondolkodtak, és nem a fiatal egyéniségének fejlődését vizsgálták. E fogyatékokosságok ellenére is kitapintható, hogy a KISZ tagság egy jelentős részében kialakult a megméretés igénye és vállalása, s ezt követelményként támasztották másokkal szemben is.

Tanulságosan alakult a KISZ-ből kikerülők száma és összetétele is. Míg 1975-ben közel 3000 fő lépett ki,

vagy került kizárásra, számuk 1978-ban már nem érte el az 1500 főt. A KISZ-ből kikerülők között igen magas volt a munkásfiatalok (50-55 %), és a nők (40-45 %) aránya. Az utóbbiak többsége GYES-en lévő kismama, s ez mutatja a közöttük végzett munkánk gyengeségét, de ennél is figyelmeztetőbb, hogy a munkásfiatalok ilyen nagy aránya érezte azt, hogy semmit sem veszít a KISZ-ből való kikerüléssel. Ugyancsak elgondolkasztató, hogy a kikerülő egyetemi-főiskolai hallgatók száma minimális, arányuk 1-3 % között mozgott.

Az évenkénti értékelésnek nagyon közvetlen hatása volt a pártépítő tevékenységre: az évenkénti vállalás-megbízatus-értékelés rendszerében a tavaszi időszak a legmegfelelőbb alkalommá vált a párttagságra alkalmas, felkészült KISZ-tagok számbavételére is. A mindenkire kiterjedő egyéni értékelés eredménye, hogy kibővült a párttagságra alkalmasnak tartott fiatalok köre. Míg régebben csak a KISZ-vezetőink voltak szem előtt, ezt követően a pártépítési elképzelésekben ott voltak a legjobban dolgozó aktívák, a más társadalmi szervezetekben, tudományos egyesületekben megbízatást teljesítő fiatalok is.

(A KISZ Központi Bizottságának 1981. februári határozata két hibás gyakorlatot vetett el egyértelműen. Az egyik: a KISZ tevékenységének több területen "kötelességcentrikussá"válása. Az alapkötelességek túlhangsúlyozása, a politikai nevelőmunka más területeinek, a színes

szabadidős tevékenységnek elhanyagolása miatt sok KISZ-szervezet munkára, tanulásra buzdító szervezetté degradálódott, tömegbefolyása, népszerűsége egyértelműen csökkent. A KB szerint a feladat: "a KISZ ne csak dolgozó és tanuló szervezet legyen, hanem dolgozva, tanulva politizáló, művelődő, sportoló, sokoldalú ifjúsági szervezet." A másik: A KISZ-ben kialakult az a merev felfogás, hogy a tagság egyetlen tavaszi taggyűlésen köteles egész évi feladatát elvállalni, s ez formálissá vált, inkább tanított, mint vonzott. A KB határozat - meghagyva azt, hogy az egyéni értékelést el kell végezni, s hogy a végzett tevékenység lehet csak a megítélés alapja - feloldotta a kötelező, tételes egyéni vállalást, lehetőséget teremtve az évközi, a közösségi felajánlásoknak, a helyzet adta improvizációknak is.)

Az előbbieken bemutatott tényekkel és tendenciákkal azt kívántuk bizonyítani, hogy mai távlati értékelés szerint is az 1975-1978. közötti időszakban az "áprilisi határozat" meghatározó módon befolyásolta a KISZ-szervezetek túlnyomó többségében a kommunista jelleg erősödését, s ezzel közvetve a KISZ párttaggá nevelő tevékenységét is (ennek alakulását általában a fiatalok és az egyes ifjúsági rétegek körében az V. fejezetben elemezzük).

Megítélésünk szerint messze hamis és alaptalan az a nézet, amely a KISZ-nek az 1980-as években felszínre kerülő hibáit és fogyatékoságait az "áprilisi határozat" következményeként fogja fel. Ez a vád épp ott a leg-

hamisabb, ahol a legdivatosabb: az egyetemi, főiskolai ifjúság körében. Az itt jelentkező feszültségek messze nem a nagy aktivitást és kezdeményezőkézséget bemerítő, túlszabályozó határozatoknak, hanem - más társadalmi problémákkal együtt - a pozitív aktivitás hiányának, a befelé fordulásnak, a politikai közömbösség növekedésének tudhatók be.

3./ A KISZ-szervezetek párttaggá nevelő és ajánló tevékenysége tudatosságának alakulása

Megyénkben az irányító KISZ-szervek és a KISZ alapszervezetek a párttaggá nevelés és ajánlás elméleti és módszertani kérdéseivel az 1970-es évek elején kezdtek el rendszeresen foglalkozni. A KISZ Csongrád megyei Bizottsága 1972. júliusában több évre visszamenően értékelte a párttaggá nevelés tapasztalatait, különös tekintettel arra, hogy 1970-ben az MSZMP X. kongresszusa 18 évre szállította le a párttagfelvétel alsó korhatárát. Ugyanebben az évben megyei bizottságunk a KISZ KB Titkárságának adott jelentést az egyetemi-főiskolai hallgatók között végzett párttaggá nevelésről. Az 1970-es évek elején dinamikusan nőtt a pártba felvett KISZ-tagok száma:

1970.	427 fő
1971.	776 fő
1972.	685 fő

Ez a felvételi ütem követte a párttagfelvétel egészének növekedését. Ekkor váltak gyakorlattá e témában az együttes párt-KISZ taggyűlések.

Az MSZMP KB 1972. novemberi határozatának értelmezése a Csongrád megyei KISZ-szervezetekben nem ment zavar nélkül. A minőségi követelmények előtérbe kerülésével párhuzamosan csökkent a párttagfelvétel üteme, így szükségült a KISZ ajánló lehetősége is. Az összetétel javításának feladatát több KISZ-vezető pusztán statisztikai kérdésként fogta fel. Különösen érzékenyen jelentkezett a probléma a felsőoktatási intézményekben. Nem volt ritka az a vélemény sem, hogy a határozat "értelmiségellenes", szinte kizárja az egyetemi-főiskolai hallgatók és a fiatal értelmiség párttagfelvételét. Ezeknek a véleményeknek a kialakulásához hozzájárultak a pártszervezetek bizonytalanságai, vitái is, valamint a fennhangon hirdett "keretszám korlátozás" is. Sok összetevő következtében a pártba felvett KISZ-tagok száma visszaesett (annyira, hogy éppen csak meghaladta az 1970-es évit):

1973: 433 fő

1974: 447 fő

Azért tartottuk szükségesnek felvillantani az 1970-1974. közötti időszakot, mert egyrészt ekkor alakultak ki a párttaggá neveléssel és ajánlással való tudatos foglalkozás munkaformái, másrészt a kérdésben sokszor még ma is hangoztatott anomáliák gyökere erre az időszakra származtatható vissza.

Az 1975-1978. közötti időszakra jellemző, hogy az irányító KISZ-bizottságok és az alapszervezetek többsége rendszeresen foglalkozott az e területen jelentkező feladatokkal, bár az új jelenségek okainak feltárásához nem mindenkor jutottak el. A KISZ megyei, városi és járási bizottságai minden évben értékelték a végzett munkát, s ugyanezt megtették a nagyüzemi és felsőoktatási KISZ-bizottságok is. A dolgozói KISZ alapszervezeteinknek 60-70 %-a elemezte rendszeresen a párttaggá nevelő és ajánló tevékenységet. Az elméleti és módszertani kérdések szerves részét képezték a KISZ Vezetőképző Központunk tanfolyamainak, ebben szerepelt esettanulmány és szituációs játék is. Ugyancsak állandó eleme volt e téma az egyhetes vezetőképző táboroknak is. Rendkívül figyelemreméltó, hogy az ifjúság bármely rétegében tartott pártvezető fórumot, a párttagfelvétel, a párt összetételének kérdése mindenkor felmerült, illetve megfogalmazódott a helytelen gyakorlat bírálata. Az 1975-1978. közötti fórumok szinte mindegyikén bizonygatni kellett, hogy az arra alkalmas fiatalok felkészítését, nevelését intenzíven kell végezni, erre minden ifjúsági rétegben szükség van, a "keretszám" nem lesz akadálya a párttagságra érett fiatalok felvételének. Rögzíthetjük: a párttaggá nevelés és ajánlás a KISZ-es nevelőmunka központi kérdésévé, az elemzések szerves részévé vált Csongrád megyében.

Ennek a folyamatnak a hatása érződött a KISZ alapszervezetek tevékenységének többségében, hiszen a pártalapszer-

vezetek fokozódó követelménytámasztása, a felsőbb KISZ-szervek állandó figyelemfelhívása, a vezetőképzések egyformán hangsúlyozták a feladat fontosságát. Ekkorra vált rendszeressé az előző részben már kifejtett évenkénti értékelések rendszere. Így alakult ki az a helyzet, hogy 1976. tavaszán először határozhatták meg KISZ alapszervezetek részére, hogy készítsenek párttaggá nevelési tervet. A dolgozói KISZ alapszervezeteknek kétharmada, az egyetemi, főiskolai KISZ alapszervezeteknek fele készítette ezt el, elsősorban ott, ahol egyébként is tudatosan foglalkoztak a fiatalok párttaggá nevelésével. E tervek azután rendszeresen elkészültek a mozgalmi évi értékelések alapján, s ezek képezték alapját a megbízásoknak. A kiválasztás szempontja mindenekelőtt az alapkötelesség teljesítése, az aktív közéleti munka, a szocializmus ügye iránti elkötelezettség és a többi fiatal előtti példamutatás volt. A párttaggá nevelési terveknek ott jelentkeztek hiányosságai, ahol a párt és KISZ-szervezetek kapcsolata nem volt mindennapos, illetve a KISZ szervezetek a párttal történő egyeztetés nélkül készítették el azokat. Így fordult elő, hogy néhány esetben a pártszervezet nem is tudott a KISZ tervének létezéséről, különböző elképzelések szerepeltek még a fiatalokról is a párt és KISZ nevelési terveiben. Gyakori hiba, hogy a KISZ-es nevelési tervek nem voltak kellően tekintettel a párttagfelvétel szociális összetételének követelményeire. Ugyanakkor az is előfordult, hogy a pártszervezetek saját nevelési terveik összeállításakor nem kérték ki a KISZ-szervezetek véleményét, illetve év köz-

ben jelentettek be ehhez hasonló igényeket: "javasolatok már egy húsz éves, fizikai dolgozó, érettségizett nőt párttagnak..." A legjobban működő szervezeteknél az a gyakorlat alakult ki, hogy a párt és a KISZ alapszervezet közös párttaggá nevelési tervet készített, s együttesen döntött a pártmegbízatások formájáról és tartalmáról is.

Abban, hogy a fiatal jelentkezik-e párttagnak, vagy a párt, illetve a KISZ alapszervezet keresi-e meg őt, nem alakult ki rendszer. Ugyanakkor tény, hogy az eseteknek 80 %-ában a párt, illetve a KISZ alapszervezet volt a kezdeményező, csak kevés fiatal jutott el az önkéntes jelentkezésig. Ez mutatta azt is, hogy a KISZ-szervezetek tudatosabb, szervezettebb és nyíltabb párttaggá nevelő tevékenysége ellenére is sok KISZ-tagnak ismeretei általánosak, hiányosak a pártról, és itt-ott kísértett még mindig a párttagság misztifikálása is.

4./ A párttag KISZ-tagok részvétele a fiatalok kommunis- tává nevelésében

A Kommunista Ifjúsági Szövetség tevékenységében megkülönböztetett jelentőséggel bír azoknak a fiataloknak a jelenléte és munkája, akik a KISZ soraiban nőttek párttaggá és további konkrét pártmegbízatásuk is az ifjúsági szövetséghez köti őket. Az MSZMP Központi Bizottságának 1970-es ifjúságpolitikai határozata így

jellemezte az akkori helyzetet: "Kevés fiatal párttag tevékenykedik a KISZ-ben. Általános gyakorlat - különösen falun -, ha valakit felvesznek a pártba és nem KISZ-titkár, akkor nem szívesen vállal további aktív szerepét az ifjúsági szövetség tevékenységében. A problémát csak növeli, hogy a pártvezetőségek nem ösztönzik eléggé a fiatal párttagokat a KISZ-ben végzett munkára." Ez az értékelés akkor igaz volt Csongrád megyére is. 1970-ben 1181 párttag KISZ-tagunk volt, s ez KISZ-tagságunk 3,5 %-át jelentette.

Az ifjúságpolitikai határozat, majd a pártépítéssel foglalkozó központi és megyei párthatározatok egyaránt feladatként adták a pártszervezeteknek, hogy a fiatal párttagok mindenekelőtt az ifjúsági szervezetben, az úttörőben, az Ifjú Gárdában, az ifjúsági klubokban kapjanak feladatot. Ugyanakkor a KISZ-szervezetek is egyre többet tettek azért, hogy a fiatal párttag továbbra is érezze szükségét az ifjúsági közösségeknek.

A vizsgált időszakban a számszerű fejlődés egyértelmű:

1975-ben	1.887 fő	a KISZ-tagság	5,6 %-a
1976-ban	2.103 fő	a KISZ-tagság	6,0 %-a
1977-ben	2.526 fő	a KISZ-tagság	7,0 %-a
1978-ban	2.878 fő	a KISZ-tagság	7,7 %-a

(Ez a tendencia a következő években - a nehezebb politikai feltételek között - tovább erősödik, s 1982-ben a párttag KISZ-tagok száma megközelíti a négyezret és

arányuk meghaladja a KISZ-tagságon belül a 10 %-ot!)

(29.)

Az előrelépés nemcsak a párttag KISZ-tagok számának emelkedésében, hanem munkájuk tartalmi gazdagodásában is megvalósult. A megyei, városi és járási pártszervek erőteljesen hangsúlyozták a párt és KISZ alapszervezetek felé, hogy a fiatal párttagok ne csak általában a "segítsd a KISZ-t!" feladatot kapják, hanem konkrét megbízatásuk, funkciójuk legyen. Ennek is eredménye, hogy a KISZ-bizottságokban és az alapszervezeti vezetőségekben megduplázódott a párttag KISZ-tagok száma:

1975-ben 192 fő titkár, 120 fő bizottsági vagy vez. tag
1976-ban 229 fő titkár, 298 fő bizottsági vagy vez. tag
1977-ben 261 fő titkár, 390 fő bizottsági vagy vez. tag
1978-ban 277 fő titkár, 430 fő bizottsági vagy vez. tag

(30.)

A párttag KISZ-tagok személyes példamutatása, vállalásaik teljesítése nemcsak a választott funkciókban erősödött fel. Figyelemre méltó, hogy 1978-ban az egyetemi-főiskolai párttag hallgatók 42,2 %-a vett részt tudományos diákköri tevékenységben, a dolgozó párttag KISZ-tag fiatalok 56,7 %-a szocialista brigádtag és 25,4 %-uk elindult és címet nyert valamilyen ifjúsági munkaversenyen vagy pályázaton. Ugyanakkor az is tény, hogy a megbízatások eloszlásában igen nagy az aránytalanság. Nem ritka, hogy egy fiatal két-három megbízatást vállalt, ugyanakkor 1978-ban a párttag KISZ-tagok 31,3 %-ának nem volt

semmiféle konkrét pártmegbízatása. Minden évben előfordult, hogy 1-2 párttag KISZ-tagnak a KISZ alapszervezet mozgalmi feladatai elhanyagolása miatt nem hosszabbította meg tagsági viszonyát a pártalapszervezettel egyetértésben, s ezt követte a pártfegyelmi eljárás beindítása is. (31.)

A konkrét funkciók, pártfeladatok ellátása és a személyes példamutatás mellett a fiatal párttagok közül egyre többen vállaltak részt a párttagságra számbavett KISZ-tagok elméleti felkészítésében, az MSZMP Politikai Bizottsága által előírt elméleti tanfolyamok vezetésében.

Külön figyelemre méltó az a tény, hogy a KISZ alapszervezet ajánlása mellett emelkedő számú KISZ-tag kérte fiatal párttag KISZ-tag társa ajánlását a párttagfelvételhez. Ez a folyamat természetesnek tűnik, de megjelent annak a veszélye is, hogy a pártalapszervezet tagjai a párttaggá nevelést csak azoknak a párttagoknak a kötelességének tartják, akik a fiatalok között, a KISZ-ben teljesítenek pártmegbízatást. Ennek következményeként alakult ki az a káros "munkamegosztás", hogy egy-egy párttag rendszeresen ajánlója a pártba jelentkező fiataloknak, és igen széles azon párttagok tömege, akik ezzel nem foglalkoznak, vagy egyetlen fiatalnak sem érdemelték ki ilyen jellegű bizalmát.

V.

A KISZ párttaggá nevelő és ajánló tevékenységének
fő tapasztalatai a különböző ifjúsági rétegekben (32.)

1./ A fiatalok és a KISZ-tagok párttagfelvétele

a./ A párttagfelvétel Csongrád megyében

É v	1975.	1976.	1977.	1978.
f ő	1.147	1.318	1.387	1.421

b./ A 30 éven aluliak párttagfelvétele

Csongrád megyében	Év	1975.	1976.	1977.	1978.
	f ő	731	872	883	890
	%	63,7	66,2	63,7	62,6
Ország- gosan	f ő	16.176	16.809	17.344	17.571
	%	61,5	60,9	59,4	59,5

A párt és KISZ-szervezetek eredményesebb nevelő-
tevékenysége és a pártépítéssel való tudatosabb fog-
lalkozás eredményeként Csongrád megyében az 1975-1978.
közötti időszakban a pártba felvett fiatalok aránya
tartósan megközelítette a kívánt kétharmados arányt
(négy év átlagában 64,0 %). Az elért eredmények min-
den évben felette vannak az országos átlagnak.

Ugyanakkor az országos tendenciával egyezően az 1976. éves csúcsponttól lassú csökkenés a jellemző. Ennek oka, hogy bár a fiatalok száma is emelkedett, de a növekedés üteme nem érte el a párttagfelvétel növekedésének dinamikáját. A magas megyei átlag mögött nagyon eltérő területi teljesítmények húzódtak, s ezek évenként sem mentesek az ingadozástól. Négy év átlagában a legmagasabb a fiatalok aránya Csongrád városban (69,2 %), a legalacsonyabb Szeged járásban (59,9 %). A megyei átlagot döntően meghatározó Szeged városban 64,2 %. Ezért is indokolt, hogy a megyei pártbizottság és a városi, járási pártbizottságok félévenként vizsgálták a párttagfelvétel alakulását.

c./ A KISZ-tagok felvétele a párttagfelvételen belül

Csongrád megyében	Év	1975.	1976.	1977.	1978.
	fő	542	644	661	740
	%	46,2	48,9	47,7	52,1
Ország- gosan	fő	12.813	13.466	14.579	15.872
	%	48,7	48,8	49,9	53,7

d./ A KISZ-tagok felvétele a 30 éven aluli párttag-
felvételen belül

Csongrád megyében	Év	1975.	1976.	1977.	1978.
	fő	542	644	661	740
	%	74,1	73,9	74,9	83,1
Ország- gosan	fő	12.813	13.166	14.579	15.872
	%	79,2	80,1	84,1	90,3

A vizsgált időszakban folyamatosan, közel 6,0 %-kal emelkedett a KISZ-tagok aránya a párttagfelvételen belül, de a Csongrád megyei arány 1976. kivételével 1-2 %-kal alatta maradt az országos átlagnak. Ez a tény szorosan összefügg azzal is, hogy a 30 éven aluliaknak egy igen jelentős része nem a KISZ-ből került az MSZMP soraiba (megyénk ebben is alatta maradt az országos eredményeknek). A fejlődés ugyanakkor itt is kitapintható, hiszen 1978-ban a fiataloknak már csak 16,9 %-a került a KISZ-en kívüli párttagfelvételre. Ez a megfogalmazás, illetve a mögötte levő tartalom nem egészen egyértelmű, hiszen az így pártba felvett fiatalok közül több mint fele már volt valamikor tagja a Kommunista Ifjúsági Szövetségnek. Mindezekelőtt a fiatalasszonyoknál fordult elő, hogy a GYES-ről való visszatérés után még 25 évesek sem voltak, és egy jelentős részüket a KISZ - elsősorban a mozgalom hibájából - nem volt képes megtartani. Ugyancsak gyakran történt meg, hogy családdal, tanulással, vagy fontos gazdasági feladattal leterhelt fiatalok akkor nyertek felvételt a pártba, miután 2-3 éve nem voltak tagjai az ifjúsági szervezetnek. A KISZ-en kívülről pártba kerülő fiataloknak közel fele olyan helyen került felvételre, ahol nem működött KISZ-szervezet (ez elsősorban járásokban fordult elő), vagy a KISZ működése formális, gyenge volt. Az ekkor működő 1200-1300 KISZ alapszervezetünknek legalább egynegyede ebbe a kategóriába tartozott, ahol tartalmas, érdemi párttaggá nevelés nem történt. Megyénkben csak elvétve fordult

elő, hogy olyan munkahelyen, ahol működött KISZ-szervezet, fiatalt a KISZ megkérdezése nélkül, vagy a KISZ véleménye ellenére vettek volna fel a pártba. A KISZ területi bizottságai 1975-ben és 1976-ban adtak jelzést ilyen esetekről, és ezeket a mi információink után a megyei pártbizottság azonnal kivizsgálta.

2./ A KISZ ajánlások alakulása

A számsor jól jellemzi az egyenes vonalú fejlődést:

	1975.	1976.	1977.	1978.
	%	%	%	%
KISZ ajánlás				
Csongrád megyében	83,6	88,0	92,0	93,9
Országosan	85,3	88,4	89,3	92,5

A tartalmi elemzést érdemes néhány évvel előbbre visszatekintve kezdeni. Mint már említettük, az ajánlás jogát a KISZ alapszervezeteknek még 1966-ban, IX. kongresszusán adta meg pártunk (ezt megelőzően már a KISZ-bizottságoknak volt ilyen joga). A KISZ-es párttagfelvételeknél még az 1970-es évek elején is csak lassan vált gyakorlattá megyénkben az, hogy az egyik ajánló a KISZ alapszervezet legyen. Jól jelzi ezt az 1970-1974. közötti KISZ ajánlások aránya is:

1970.	1971.	1972.	1973.	1974.
%	%	%	%	%
61,1	65,6	69,6	58,0	75,6

Ezekben az években a KISZ-es titkári értekezleteken, vezetőképző táborokban és tanfolyamokon megyénkben is nagy vita folyt a KISZ ajánlások gyakorlatáról. A KISZ-vezetők ekkor elsősorban a pártszervezetektől kérték, követelték, hogy a KISZ ajánlást mindenkor igényeljék KISZ-tag esetében, mert nemcsak az fordult elő nagy-számban, hogy KISZ-tagnak nem a KISZ alapszervezet volt az egyik ajánlója, hanem az is, hogy a fiatal ezt a megoldást tudatosan választotta. Félt, hogy társaitól nem kapja meg a bizalmat, vagy egyszerűen a KISZ alapszervezetét nem becsülte annyira, hogy ezt igényelje tőle. 1974-ben Makó járásban és Szentés járásban előfordult 1-1 olyan eset is, amikor a KISZ alapszervezet megtagadta az ajánlást, s a fiatal ezután két párttag-ajánlóval került felvételre. Különösen a járási, bejáró fiatalokat sújtotta az a gyakorlat, hogy a munkahelyi pártszervezetek nem fogadták el a lakóterületi KISZ alapszervezet véleményét. Így alakult ki azután az a vita, amely már a párttagajánlás elvi oldalát is érintette, és arra irányult, hogy a Komszomolhoz hasonlóan a KISZ is kapja meg az ajánlás kizárólagos jogát KISZ-tag esetében. Különösen 1974. második felében erősödött ez fel, és a XI. pártkongresszus irányelvei, valamint a Szervezeti Szabályzat tervezet vitájában

ezt a véleményt a KISZ Központi Bizottsága is magáévá tette, majd javasolta az MSZMP Központi Bizottságának. A párt KB a javaslattal nem értett egyet, azzal indokolva, hogy a KISZ alapszervezetek a fiatalok bizalmát munkájukkal vívják ki, és nem adminisztratív eszközökkel kell biztosítani azt.

Az 1970-1974. közötti gyakorlat problémáira, s a XI. kongresszust megelőző elvi vitára azért tértünk ki, mert ez is oka, hogy a kongresszust követően - 1975-ben - a nyári vezetőképző táborokban minden ifjúsági rétegben újjult erővel és nagy energiával kellett hozzáfogni a kérdés elvi magyarázatához és a gyakorlati, sőt módszertani feladatok kidolgozásához. Az mögött, hogy 1978-ban megyénkben a KISZ-tagoknak már csak 6,1 %-a került KISZ ajánlás nélkül felvételre, ott van a nevelőmunka kommunista jegyeinek felerősödése, a párttaggá neveléssel és ajánlással történő tudatosabb foglalkozás. És ebben is benne volt a pártbizottságok, pártvezetőségek komoly szemlélet- és gyakorlatformáló munkája is.

Az ajánló KISZ-taggyűlések légköre komoly, aktív volt, többségükön hangzott el vélemény. Nem hiányzott - különösen a felsőoktatási intézményekben és a hivatali területen - a szenvedélyes vita sem. Az évenkénti értékelések rendszere a KISZ-szervezetek nagy részében természetessé tette az egyes ember megítéléséről folytatott vitát, s a párttagajánlások is erre az értékelésre, a

nyomon követhető fejlődésre alapoztak. Előfordult azonban az is, hogy az ajánló taggyűlések ünnepélyesek, vélemény nélküliek voltak, a "hivatalból hozzászólók" csak a jelölt jó tulajdonságairól szóltak, nem teljes személyiségéről. Az ajánló taggyűlések elé kerülő javaslatok túlnyomó többsége jól megalapozott, a pártszervezetekkel kivétel nélkül mind egyeztetett volt. Ennek megfelelően elutasítás elvétve fordult elő (1975-ben 2, 1976-ban és 1977-ben 1-1 elutasítás történt). Figyelmet érdemel az a tapasztalat, hogy a felsőoktatási és hivatali területen gyakran történt nem egyhangú ajánlás. (Ez is jelzi az itteni feszültségeket, erre a rétegenkénti elemzésnél visszatérünk.)

A KISZ alapszervezetek ajánlásának ekkorra megteremtődött a hitele. Míg korábban megtörtént, hogy a megerősítő pártszerv olyan tagfelvételt elutasított, ahol egyik ajánló a KISZ alapszervezet volt, 1975-1978. között valamennyi KISZ ajánlással felvett fiatal megerősítést nyert a felsőbb pártszerv előtt.

3./ A pártba felvett KISZ-tagok néhány jellemzője

Az egész társadalomban lezajló műveltségi színvonalbeli, iskolázottsági növekedés érvényesült a megyében a pártba felvett KISZ-tagok között is.

1975-1978. között közel 8,0 %-kal nőtt az egyetemet, főiskolát végzettek aránya. Ez a folyamat jellemezte a

megyén belüli párttagfelvétel egészét is, a fejlődés mértéke még nagyobb volt, közel 10 %. Természetesenek véljük, hogy az egész párttagfelvétel átlagos iskolai végzettsége alatta maradt a KISZ-es párttagfelvételnek. Jelen tanulmány előkészítésekor végzett kutatómunka során két figyelmeztető tényrt tapasztaltunk meglepődve: Az egyik: minden évben volt olyan KISZ-tag, aki úgy került a pártba, hogy nem végezte el a 8 általános iskolát (4 év alatt összesen 74 ilyen tagfelvétel volt a megyében, s közülük 5 fő KISZ-tag). A másik: a Csongrád megyei KISZ-tag párttag felvételen belül az országos aránynál alacsonyabb volt az egyetemet, főiskolát végzettek aránya. Ez egy vidéki értelmiségi centrumban több mint figyelmeztető, s ismét egy jelzés a fiatal értelmiség pártba kerülésének problémájához!

Igen érdekes volt tanulmányozni a pártba felvett KISZ-tagok politikai iskola, tanfolyam szerinti végzettségét. Érdekes és tanulságos. A politikai iskolai végzettség évenként hullámzó és arányaiban döntően nem változott. (A végzettek aránya 35,4 % és 41,1 % között ingadozott.) A pártba felvett KISZ-tagoknak túlnyomó többsége, közel kétharmada a párttagfelvétel előtt nem végzett politikai iskolát, vagy tanfolyamot (az egyhetes KISZ vezetőképző tábort nem soroltuk ide). E tény mindenképpen arra utal, hogy az egymásra épülő, differenciált KISZ és párt tömegpolitikai képzés kialakításában és kihasználásában igen kevés volt a tudatosság.

Vizsgáltuk a pártba kerülő KISZ-tagok előzőleg betöltött KISZ-es, mozgalmi funkcióját. A fiatalok majdnem kétharmadának volt választott KISZ-funkciója, ez az arány, kis eltérésekkel jellemző mind a négy évre. Ez is jelzi, hogy a pártba mindenekelőtt az ifjúsági mozgalomban már állandó, hosszabb időre szóló megbízatással rendelkező fiatalok kerültek, olyanok, akik már bizonyítottak. Legnagyobb arányban a vezetőségekben, KISZ-bizottságokban tisztségeket ellátók voltak. Négy év átlagában 15,4 % volt az alapszervezeti titkárok aránya. Magasnak tűnhet (36,2 %) azoknak a száma, akiknek az ifjúsági szövetségben belül nem volt állandó megbízatásuk, de ezt természetesnek véljük. Egyrészt kitágult a párttagságra számbevettek köre, és nemcsak a vezetők voltak szem előtt, másrészt ezek a KISZ-tagok is kaptak pártfeladatokat a termelési és tanulmányi akciókban, rendezvények előkészítésében, a mozgalmi munka különböző területein.

Az 1975-1978. közötti időszakban magas volt, de gyakorlatilag nem változott a pártba felvett KISZ-tagok között a nők aránya. Korábban már bemutattuk, hogy meggyénkben a nők között végzett társadalmi, politikai munkát több körülmény segíti, ezt jelzik a következő, a nők párttagfelvételére vonatkozó adatok is:

	1975.	1976.	1977.	1978.
	%	%	%	%
Csongrád megyei párttagfelvételen belül	39,1	39,2	43,0	38,9
A megyei KISZ-tag párttagfelvételen belül	37,5	39,8	38,1	37,4
Országosan a KISZ-tag párttagfelvételen belül	-	32,2	31,5	32,5

A KISZ-tag lányok és fiatalasszonyok ilyen arányú pártba kerülése azonban nemcsak a nők magas létszámának tudható be, hanem a közöttük végzett nevelőmunka eredménye is. Csongrád megyében a KISZ-es tisztségviselők között is kiemelkedően magas a nők aránya. A vizsgált időszakban az alapszervezeti titkárok közel 45 %-a, az alapszervezeti vezetőségek, a bizottságok, a megyei és városi, járási testületek tagjainak 50-52 %-a nő. Az úttörő ifivezetők többsége, az ifjúgárdisták fele nő, s a KISZ-es közélet valamennyi fórumán a lányok részvétele természetes, megfelelő arányú. Ebben a folyamatban is vízválasztó a férjhezmenés, a szülés, s az utóbbival járó távolmaradás a munkahelytől. A női KISZ-vezetők között magasabb a cserélődés aránya és más a korosztályok aktivitása is. A 14-22 éves korosztályokban a legmagasabb a lányok közéleti aktivitása az ifjúsági mozgalomban. A szülés, a GYES igénybevétele

átmenetileg megszakítja a párttaggá érés folyamatát is, hiszen a kismamák ismételt közéleti bekapcsolódásához idő kell. Ez az egyik oka annak, hogy a KISZ-es párttagfelvételen belül a nők aránya alatta marad - ha kismértékben is - a megyei párttagfelvétel egészen belül elért aránynak. De része volt ebben a KISZ alapszervezetek nevelőmunkája gyengeségének, a GYES-en levő kismamákkal való érdemi kapcsolattartás hiányának és talán szemléleti okoknak is.

A párttagság és a tagfelvételek összetételének vizsgálatakor mindenkor lényeges szempont a különböző generációk, korosztályok arányának alakulása, a politikai munka folyamatosságának biztosítására. Megyénkben a KISZ-nek nem kis érdeme volt az előregedési folyamat megállításaiban. A megyei, városi és járási pártbizottságok nagyon komoly harcot vívtak az alapszervezetek szemléletének alakításáért. Gyakran előfordult az a megítélés, amely egy fiatal alkalmasságát nem érettségében és végzett munkája alapján mérte, hanem évei számában. Ez azonban nemcsak a pártszervezetek betegsége volt, ebben szenvedett jónéhány KISZ-alapszervezet is, s így e szemlélet ellen a KISZ-vezetők körében is erőteljesen kellett fellépni. Ennek köszönhetően megyénkben 1975-1978. között a KISZ-tagok több mint kétharmada 26 éves kora előtt került a párt tagjai közé. Ennek az értékét növeli az, hogy az - előző részben már jelzett - KISZ-en belüli "öregedési" folyamat ellenére sikerült elérni. Még szembetűnőbb ez

egy országos összehasonlításnál, ha két jellemző korosztályt szembesítünk a felvett KISZ-tagok között:

	1975.	1976.	1977.	1978.
	%	%	%	%
18-21 éves Csongrád megyében	23,6	21,7	24,0	20,1
Országosan	21,2	18,1	16,5	14,1
25 éven felüliek Csongrád megyében	39,2	42,1	36,2	43,7
Országosan	59,5	61,9	65,6	71,3

Látható, hogy egyik korcsoport sem változott a megyében döntően, szemben az országos tendenciákkal. A közbeeső 22-25 éveseknél is többségben voltak a fiatalabbak. (Ez a folyamat tovább tartott, s megyénk párttagságának átlagéletkora a XII. pártkongresszus időszakában már az országos átlag alá került.) A KISZ nevelőtevékenységében fokmérő, a kommunista jelleg kifejeződése, hogy egy fiatal milyen idős korára válik alkalmassá a párttagságra. Ugyanakkor ennek az időszaknak a tapasztalatai azt is bizonyítják, hogy minél több 20 évhez közeli fiatal párttagfelvételére kerül sor, annál többjükre számíthatunk továbbra is a KISZ-en belül. E fiatal párttagok munkájáról, fontosságukról az előző fejezetben már szóltunk. A minél korábbi párttagfelvétel a párttagság átlagéletkora mellett szükségszerűség volt, de nem vezetett a követelmények csökkentéséhez, mert a közös nevelőmunka hatására egyre több fiatal volt már érett 18-21 éves korában a párttagságra.

4./ Párttaggá nevelő munka a tanuló fiatalok között

A középfokú oktatási intézmények KISZ-szervezetei azok, ahol a párttaggá nevelés, mint cél legkevésbé fogalmazódik meg a gyerekekben direkt módon. Pedig e korosztályban dől el döntően a mozgalomhoz való tartozás kérdése, a mozgalmi élet rendszerességének igénylése. A Killián-körök, az egyre gyakoribb nemzedéki találkozók, a helytörténeti kutatómunka, a kommunista szülők bekapcsolódása és a mozgalom más formái lehetőséget biztosítottak a párt történetének, munkájának megismerésére, mégis nagyon kevesen jutottak el a párttagság gondolatáig. Ezekről a kérdésekről gyakran folyt beszélgetés középiskolás KISZ-vezetőinkkel a vezetőképző táborokban, csoportosan, négy szemközt is. A tapasztalatok alapján úgy véljük, hogy a középiskolás KISZ-vezetők párttaggá válása elmulasztásának döntően szemléleti okai voltak, hiszen alkalmasságuk, felkészültségük révén a felvetteknél lényegesen többen lehettek volna tagjai a pártnak. A szemléleti problémák a pedagógusok és a tanulók között egyaránt fellelhetők. A pedagógus pártszervezetek nem is törekedtek tudatosan arra, hogy a pártba jelentkezés gondolatát kialakítsák az arra alkalmas KISZ-vezetőkben. Erre a szemléleti hiányosságon túl az is kényszerítette őket, hogy a tantestületek többségében ebben az időszakban "sorban álltak" a párttagságra alkalmas, de felvételre még nem került kollégák és a diákok felvétele azok felvételi lehetőségét szűkítette. A nevelő középiskola érdekeltségét az sem

fokozta, hogy a tagfelvételre általában csak a IV. osztály második félévében került sor és a párttag diák tevékenységéből már nem sokat hasznosítottak. E gyakorlat kialakulásának persze nemcsak életkori okai voltak, hanem az is, hogy a pedagógus pártszervezetek túlnyomó többségében elképzelhetetlennek tartották az egyenrangú, azonos joggal, szavazattal rendelkező diák részvételét. A középiskolás KISZ-vezetők szemléletére - még a kommunista szülők gyermekeire is - jellemző volt a túlmisztifikálás, a párttagság idealizálása. A szakmunkásképző intézetekben gyakorlatilag az az elv érvényesült, hogy ezzel a kérdéssel nem kell foglalkozni, mert az életkor miatt úgyszintén lehetőség a tagfelvételre. Ez önmagában sem igaz, mert az egyre nagyobb számú érettségizett tanuló körében sor kerülhet a tagfelvételre. Ennek a gondolkodásnak a legnagyobb kára az volt, hogy éppen az üzemekben, a munkásfiatalok közötti, 18-21 éves korban történő tagfelvétel előkészítéséről mondtak le.

Az 1975-1978. közötti felvétel (39 fő, a felvettek 1,6 %, s ez is négyszerese az országos átlagnak) visszaesés az 1970-es évek elejéhez képest. A X. kongresszust követően (az alsó korhatár leszállításának hatására) lényegesen több, évente 15-20 középiskolai felvételre került sor megyénkben, szinte "divat" volt középiskolásokat a pártba felvenni. A felvételi ütem csökkentése, a követelmények növelése és néhány elhamarkodott párttagfelvétel kedvezőtlen tapasztalatai nyomán országosan és megyénkben

is visszaesett a középiskolások és szakmunkástanulók párttagfelvétele.

Megyénkben, elsősorban Szegeden igen fontos politikai kérdés, és éppen ezért megkülönböztetett figyelem kíséri az egyetemi, főiskolai hallgatók párttaggá nevelését és párttagfelvételét. Az 1975-1978. közötti időszakot úgy jellemezhetjük, mint az ellentmondások, feszültségek fokozatos feloldódása és a gazdagodó eredmények jelentkezése időszakát. Ezt jól bizonyítja a hallgatói párttagfelvételt bemutató számsor, de méginkább az országos adatokkal történő összehasonlítás:

	1975.	1976.	1977.	1978.
Felvett hallgató párttagok száma - fő	39	58	69	72
Arányuk a megyében a KISZ-tag párttagfelvételen belül - %	7,2	9,0	10,4	9,7
Arányuk országosan a KISZ-tag párttagfelvételen belül - %	4,2	4,4	3,9	4,2

Mint korábban is említettük, hogy az MSZMP KB 1972. novemberi határozatának fogadtatása e területen volt legellentmondásosabb. Az egyetemi, főiskolai KISZ-vezetők képzés minden fórumán és más keretek között is az egyetemi, főiskolai párt, állami és KISZ-vezetők egyaránt felvetették azt, hogy a lehetségesnél több hallgatót

tudnának felvenni a pártba, mert arra felkészültek, de a "keretszámok miatt ezt nem tehetik". A felvételek többsége véleményünk szerint jogos volt, de a Szeged városi Pártbizottság sem tehetett sokat, hiszen Szeged ipari, értelmiségi központ is, s e területek tagfelvételét is megfelelő arányban biztosítani kellett. Mégis a hallgatói felvételek fokozódó arányban kerültek teljesítésre, s ez elsősorban az alkalmazotti réteg rovására történt meg. Az MSZMP KB Titkárságának 1978. decemberi határozata az egyetemi, főiskolai hallgatók párttagfelvételéről mindenképpen indokolt és politikailag is szükségzerű volt. Megyénkben a növekvő tagfelvétel ellenére is 1978-ban a hallgatóknak csak 3,4 %-a volt tagja a pártnak (országosan 3,0 %), s ez az arány nem fejezte ki eszmei, politikai fejlettségüket, elkötelezettségüket. A szervezettség még az alacsony arányokon belül is igen eltérő:

Szegedi Orvostudományi Egyetem	4,9 %
József Attila Tudományegyetem	3,8 %
Juhász Gyula Tanárképző Főiskola	1,5 %
Szegedi Élelmiszeripari Főiskola	1,8 %
Egészségügyi Főiskola	2 fő
SZÉP Hódmezővásárhelyi Kara	2 fő
Zeneművészeti Főiskola	1 fő

A két egyetemen a párttaggá nevelés hagyományai erőteljesebbek, hosszabb a képzési idő, s ezek is okai voltak az eredményesebb tagfelvételi munkának. Ugyanakkor a KISZ-szervezetek nevelőmunkája, mozgósító,

szervező ereje is meghaladta a főiskolákét, bár a hallgatók tudatos párttaggá nevelése 1975-1978. között itt is fejlődött. Még az időszak végére is általános volt, hogy a hallgatók többségét a felsőbb évfolyamokba vették fel párttagnak, I-II.évfolyamos tagfelvétel évente 5-8 fő akadt. Ezt az is determinálta, hogy elvétve kértek a végzett hallgatókról véleményt a munkahelyi párt-szervezetek, s ha a tagfelvétel a felsőoktatási intézményben nem történt meg, ismét kezdődött a fiatal "sorbanállása." Így azután a hallgatói párttagok többsége rövid időn belül távozott az egyetemről, főiskoláról, mint fiatal párttagok 1-2 évig vettek részt az intézményi közéletben. A párt KB Titkársága 1978. decemberi határozatának indokoltságát bizonyítjuk azzal is, hogy a megyében 1975-1978. között végzett párttag hallgatók 67,0 %-a végzés után nem a megyében helyezkedett el. Ebből az arányból is érzékelhető, hogy egy-egy felsőoktatási centrum párttaggá nevelő tevékenységének hatása messze túllép a közigazgatási határokon.

Párttag hallgatónak lenni megyénk egyetemlein, főiskoláin vonzó, rangot jelentő ténynek számított. Csak elvétve fordult elő - elsősorban a végzősök között! -, hogy a pártba jelentkező fiatal társai karrieristának minősítették. A párttagajánláshoz a KISZ-szervezetek magas mércét alakítottak ki, néhol túl magasat is. Előfordult a követelmények eltúlzása, a párt munkájának misztifikálása. Szomorú tapasztalat, hogy a középiskolából párttagként érkező hallgatókat a KISZ-szervezetek többnyire

bizalmatlanul fogadták, sőt néhány esetben igyekeztek őket lehetetlenné is tenni. A "saját nevelésű" párttag KISZ-tagnak nagyobb becsülete volt, az érkezőnek kétszer annyit kellett bizonyítania. A párttag-KISZ-tag hallgatók kivétel nélkül a KISZ-ben kaptak továbbra is pártmegbízatást.

A vizsgált időszakban sem szűnt meg az a gyakorlat, hogy a párttag oktatóknak csak egyrésze tekintette feladatának a hallgatók párttaggá nevelését. Így alakult ki, hogy némely oktató évente 2-3 fiatalot is ajánlott a pártba, s sokan még öt év alatt sem érdemelték ki egyetlen fiatal bizalmát sem.

5./ Párttaggá nevelő munka a dolgozó fiatalok között

A KISZ párttaggá nevelő és ajánló tevékenységének döntő része a dolgozó fiatalok között történt Csongrád megyében is, noha az magában hordta a tanulófiatalok körében végzett nevelőmunka eredményességét és hiányosságait is. A KISZ-es párttagfelvételek 88-90 %-a a már dolgozó fiatalok közül került ki, s ebben az ifjúsági rétegben dőlt el az a politikai kérdés, hogy a népgazdaság minden területén megfelelő módon nevelte-e a KISZ a párt utánpótlását? Külön kitérünk e kérdéskörön belül arra, hogy hogyan alakult megyénkben a munkásosztályhoz tartozó és az értelmiségi KISZ-tagok párttagfelvétele.

Tanulmányunk előző fejezetében részletesen foglalkoztunk azzal, hogyan fejlődött a KISZ nevelőtevékenysége, hogyan erősödött kommunista jellege megyénkben. E folyamat egyik eredménye az volt, hogy a népgazdaságnak majdnem minden ágazatában - kivétel a kereskedelem és a szolgáltatás - kialakultak olyan ifjúkommunista közösségek, ahol a pártszervek irányításával példamutató párttaggá nevelő és ajánló tevékenység folyt. E megállapítás mindenekelőtt az ipari nagyüzemekre vonatkozik. Megyénkben sikeresen valósult meg a vizsgált időszakban az az elv, hogy a pártépítés fő bázisát a nagyüzemi munkásfiatalok között kell megteremteni. Az egész párttagfelvételre jellemző aránynak megfelelően a munkásfiatalok több mint fele a területeken került felvételre. Csongrád megyében a nagyüzemek és nagyvállalatok többségében a fiatalok között olyan ütemű párttagfelvétel történt, hogy 1978-ra a KISZ-tagok között a párttagok aránya elérte a 15-20 %-ot. A Szegedi Kenderfonó- és Szővőipari Vállalatnál 113 fő, a HÓDIKÖT-ben 91 fő, a Szegedi Textilművekben 64 fő, a Szegedi Ruhagyárban 34 fő KISZ-tag párttag tevékenykedett, s a textilipar jellegéből adódóan 80 %-uk lány és fiatalasszony volt. Az Olajipari KISZ-Bizottság területén 57 fő, a Hódmezővásárhelyi Alföldi Porcelángyárban 88 fő, a Szentesi KONAKTA Alkatrészgyárban 42 fő, a MÁV Szegedi Igazgatóságán 86 fő, a VOLÁN Szegedi Főnökségén 45 fő KISZ-tag tagja volt a pártnak is. (A felsorolt vállalatok, üzemek KISZ taglétszáma 320-630 fő között mozgott.) A nagyüzemekre,

vállalatokra ennek hatására jellemző lett megvénkben a párttagság átlátéletkorának csökkenése is. E helyeken a KISZ nevelőmunkája és a fiatal párttagok számának alakulása kölcsönös hatással volt egymásra.

Korántsem alakult ilyen kedvezően a helyzet a kisebb üzemekben, az ipari szövetkezetekben és az építőiparban. Nagy eltérések voltak a KISZ-es mozgalmi munka színvonalában és ennek megfelelően a párttaggá nevelésben is. A KISZ alapszervezetek többségében nem előre, tudatosan, a párttaggá nevelési terveknek megfelelően készítették fel a fiatalot, hanem akkor kezdték a legalkalmasabb embert keresni, amikor a tagfelvételre lehetőség nyílt. Az ipari szövetkezetek területén Szegeden változást hozott az ágazati jellegű Ipari Szövetkezetek KISZ Bizottságának létrehozása. A KISZ-bizottság igen tudatosan foglalkozott a KISZ-vezetők és legjobb aktívák felkészítésével, párttaggá ajánlásukkal, és 1978-ra elérték, hogy a szegedi ipari szövetkezetekben 62 fő ifjúkommunista tagja volt a pártnak is a 632 fő KISZ-tag közül.

Rendkívül ellentmondásosan alakult a párttaggá nevelés tapasztalata az építőiparban és az építőanyagiparban. Mindkét területen volt jó munkát végző, az átlagot megszépítő nagyüzem: a DÉLÉP és a Hódmezővásárhelyi Alföldi Porcelángyár. Különösen figyelemreméltó a DÉLÉP-nél lezajlott fejlődés a fiatalok nevelésében, a KISZ szervezet munkájának javulásában. A közel 6000 főt fog-

lalkoztató, 3 megye területére dolgozó vállalatnál az építőiparra jellemző minden sajátosság ellenére alakítottak ki példamutató, rendkívül pezsgő mozgalmi életet, így KISZ-es tevékenységet is. A KISZ szervezettsége 24 %-ra emelkedett, amely magasabb volt a munkásfiatalok megyei szervezettségénél (KISZ taglétszám 500 fő körül mozgott), 96 ifjúsági brigád dolgozott itt, rendkívül népszerűek voltak a különböző ifjúsági versenyformák. Nagy részt vállaltak az egész megyében iskolák, óvodák patronálásában, társadalmi munkában építettek önmaguknak ifjúsági klubot. Itt működött újtásuk, az igen sikeres "Politikai Kaszinó" is. A KISZ-szervezet kiemelkedő munkájával 1977-ben a "Kiváló KISZ-szervezet zászlót", 1978-ban a KISZ KB Vörös Vándorzászlaját nyerte el. Ebben a KISZ-es tevékenységben természetesen kellett fejlődnie a párttaggá nevelésnek is. Ezt elősegítette, meggyorsította és tudatosabbá tette az is, hogy 1976-ban a megyei pártbizottság ifjúságpolitikai bizottsága is vizsgálta a DÉLÉP-nél folyó párttaggá nevelő tevékenység tapasztalatait. 1978-ban 44 fő párttag volt a KISZ soraiban, arányuk a KISZ-tagságon belül meghaladta a megyei átlagot.

A DÉLÉP-nél folyó munka tapasztalataival két okból foglalkoztunk bővebben. Egyrészt, mint a megye kimagaslóan legnagyobb építőipari egysége, az átlagos mutatókat eredményeivel javította, az átlagos vizsgálódást megszépítette. Másrészt példája bizonyítja, hogy szétszórta munkahelyeken, nagyrészt ingázó fiatalokkal is lehet ki-

emelkedő mozgalmi munkát és javuló párttaggá nevelő tevékenységet végezni. A megye más építőipari vállalatai, szövetkezetei KISZ-szervezeteiben folyó nevelő és ajánló tevékenység színvonala a vizsgált időszakban is elmaradt a kívánatostól.

Az előző fejezetben megemlítettük, hogy megyénkben minden mezőgazdasági termelőszövetkezetben működött KISZ alapszervezet, s ennek is eredménye, hogy 1975-1978. között igen magas volt (17,3 %) a mezőgazdasági szövetkezetekbe felvett KISZ-tagok aránya (országosan ez 5,3 %). A fiatalok túlnyomó többsége szakmunkás volt, de igen kevés közöttük az állattenyésztő és a növénytermesztő, elsősorban a gépi technológiát kezelték. A szövetkezetek egy részére is jellemző volt, hogy erős ifjúkommunista közösségek alakultak ki, pl. a Makói Úttörő Mgtysz-ben 1978-ban 18 KISZ-tag volt tagja a pártnak is. E területen is igen fontos elvi és gyakorlati segítséget adott a megyei pártbizottság ifjúságpolitikai bizottsága, amikor 1977-ben vizsgálta a termelőszövetkezeti KISZ-szervezetek pártirányításának tapasztalatait. A termelőszövetkezeti KISZ-szervezetek tevékenységére ugyanakkor a differenciálódás, az eltérő hatásfokú szervezeti élet és nevelőmunka volt mindenekelőtt a jellemző. Azokon a területeken (elsősorban Szeged járásban), ahol a jövedelem nagyobbik része nem a közösből származott, nagy a tanyavilág, az ifjúsági szövettség befolyása és szervezeti tevékenysége is gyengébb.

Új módszerek bevezetését igényelte a KISZ-től a háztáji és kisegítő gazdaságokban való - egyébként társadalmilag szükséges - nagyobb elfoglaltság. A minden szövetkezetben működő KISZ-szervezetek ellenére is tény, hogy igen sok fiatal került a KISZ-en kívülről párttagfelvételre.

A kereskedelem és a szolgáltatás területén sem a KISZ szerveződése, sem nevelőmunkája nem követte azt a folyamatot, hogy az V. ötéves terv időszakában e területen növekedett a foglalkoztatottak száma, s közöttük a fiatalok száma és aránya. Színvonalas mozgalmi tevékenység és nevelőmunka csak néhány nagyobb kereskedelmi egységben alakult ki, ahol az együtt dolgozó fiatalok is nagyobb arányban voltak jelen. A szétszórt, kislétszámú egységekre épülő KISZ-szervezetek munkája többségében alacsony színvonalú volt. Ezek következtében a párttaggá nevelés eredményei is igen szerények, az e területen felvettek aránya az összes KISZ-tag párttagfelvételen belül egyik évben sem érte el a KISZ-tagságon belüli arányukat (12 %).

Az 1975-1978. közötti időszakban is eredményes, a növekvő követelményeknek megfelelő párttaggá nevelő és ajánló tevékenység folyt a hivatali, intézményi KISZ-szervezetekben. Ugyanakkor itt jelentkezett a legtöbb feszültség, amelynek megoldása csak részben sikerült.

Általános véleményünk, hogy ezekben a KISZ alapszervezetekben több ifjúkommunista vált alkalmassá a párttagságra, mint ahány felvételére lehetőség nyílt. Ez annak ellenére igaz, hogy a jelzett időszakban kismértékben emelkedett körükben a tagfelvétel száma és aránya, az utóbbi 1978-ban megközelítette a 25 %-ot. Különösen sok gond és időnként elkeseredés volt tapasztalható az alkalmazott és adminisztratív állományban dolgozó fiatalok között. Közülük arányuknál magasabb számban láttak el választott vezetői funkciókat, mozgalmi előéletük jó, elkötelezettségük bizonyított, de a tagfelvételük hosszú időn át megoldatlan. Eléggye egyedi az egészségügy területén dolgozó nővérek, asszisztensek, laboránsok, gondozónők problémája, akik hivatalos státuszukat tekintve "szakkáderek", de a párttagfelvételnél kor alkalmazottnak minősültek. A feszültségek ellenére a hivatali és intézményi KISZ-szervezetek többsége tudatos párttaggá előkészítő és ajánló tevékenységet folytattott, a feladattal rendszeresen foglalkoztak. A vezetőképzés különböző formáiban, titkári értekezleteken a területi párt és KISZ-bizottságok több alkalommal is igyekeztek az időnként szélsőséges formában is jelentkező hangulati és szemléleti problémákat eloszlatni. Ezek ellenére sem állíthatjuk, hogy a differenciált követelmények, a párttagság összetétele, politikai jelentőségének elfogadása, megértése és megérttetése megnyugtató módon tisztázódott e KISZ-szervezetek és KISZ-vezetők körében.

A dolgozó fiatalok között végzett KISZ-es politikai nevelőmunka egyik legfontosabb követelménye volt, hogy megfelelő számban neveljen az ifjúsági szövetség a párt utánpótlására felkészült, elkötelezett munkásfiatalokat.

Csongrád megye KISZ-szervezeteiből felvett párttagok

61,2 %-a volt munkásfiatal a négy év átlagában, s ezt

az arányt jónak tartjuk. Jónak tartjuk akkor is, ha a megye egész párttagfelvételével, vagy ha a KISZ-es párttagfelvétel országos adataival hasonlítjuk össze:

	1975.	1976.	1977.	1978.
	%	%	%	%
Csongrád megyei párttagfelvételen belül	72,9	68,9	71,0	70,4
Csongrád megyei KISZ-tag párttagfelvételen belül	66,7	63,1	58,5	58,3
Országosan a KISZ-tag párttagfelvételen belül	57,2	53,5	53,7	53,3

A megyében az összes párttagfelvételen belül tartósan magas volt a munkások aránya, a KISZ-tag párttagfelvételen belül ez az arány némileg kisebb. Ennek egyik természetes oka, hogy az egyetemi-főiskolai hallgatók, a középiskolások felvétele csak a KISZ-es korosztályokból történt. Az időszak második felében csökkent a munkásfiatalok aránya - ez egybeesik az országos tendenciával is - és e folyamatnak ugyanakkor más okai is voltak. Elsősorban az, hogy nem szélesedett, növekedett

a nevelési bázis, a KISZ-en belül megyénkben is a munkásfiatalok szervezettsége volt a leggyengébb, mindössze 20 %-os. Számuk 1975-1978. között 9500-10500 fő között hullámzott. Az ez időszakban bekövetkezett KISZ-es létszámnövekedés más ifjúsági rétegekből adódott. A KISZ ilyen alacsony szervezettsége felvetette annak veszélyét is, hogy a kellő munkásarány biztosítása érdekében időnként és helyenként alacsonyabbra szabták a tagfelvételi követelményeket. Tapasztaltuk azt, hogy a vizsgált időszakban ilyesmi előfordult, illetve ezt bizonyítja az is, hogy az 1975-1978. között a pártból kikerült 44 fő KISZ-tagból 27 fő munkásfiatal volt. Előfordult, hogy a még kellően fel nem készült munkásfiatal tagfelvételét azért sürgették, hogy más kategóriából is kerülhessen sor tagfelvételre. A munkásfiatalok aránya csökkenésének ugyanakkor olyan oka is volt, hogy a KISZ-szervezetek egy része a párttaggá ajánláskor előnyben részesítette az elméletileg felkészült, a mozgalmi munkában már régóta tevékenykedő és párttagfelvételére hosszabb ideje váró szellemi dolgozót. A felvett munkásfiatalok között folyamatosan növekedett a szakmunkások és termelésirányítók aránya (1978-ban az előbbiek aránya 60,0 %, az utóbbiaké 11,1 % volt) s ennek megfelelően képzettségi szintjük is. Az elért eredmények ellenére is az az általános véleményünk, hogy a munkásfiatalok közötti párttaggá nevelő és ajánló tevékenység fejlődésének, - de szinten tartásának is! - alapja: a KISZ lényegesen nagyobb tömegbefolyása és szervezettsége ebben az idő-

szakban nem teremődött meg!

A megye, mindenekelőtt Szeged város jellegének és a politikai követelményeknek megfelelően kiemelt gondot fordítottak a KISZ-szervezetek az értelmiségi fiatalok párttaggá nevelésére. Ezt jól jelzi az alábbi számsor is:

	1975.	1976.	1977.	1978.
	%	%	%	%
Csongrád megyei párttagfelvételen belül	15,4	16,6	15,6	15,3
Csongrád megyei KISZ-tag párttagfelvételen belül	12,0	11,0	13,0	13,4
Országosan a KISZ-tag párttagfelvételen belül	5,2	5,5	5,6	3,2

A KISZ IX. kongresszusát követően sokszínűbb és tudatosabb lett megyénkben is az értelmiségi fiatalok körében végzett mozgalmi munka, s ennek több területen jó hagyományai is voltak. Több, mint ezer fővel emelkedett az értelmiségi KISZ-tagok száma. A pártszervezetek differenciáltabb és fokozottabb tagfelvételi követelményeivel a KISZ nevelőtevékenysége lépést tartott, s minden területen elkötelezett, a párt politikájáért kiállni kész értelmiségi fiatalokat ajánlottak a KISZ alapszervezetek a párt tagjai közé. A KISZ-tag párttagfelvételeken belül arányuk ugyan elmaradt a megye egész párttagfelvételen belüli arányuktól, és ennek elsődleges oka, hogy ezek a fiatalok többnyire 25 élet-

évük betöltése után, sokszor az aktív KISZ-tagságot több évet követően kerültek felvételre. Az általában pozitív jellemzők mellett meg kívánunk említeni két problémát is. Az egyik: a vizsgált időszakban 25-30 éves korosztályban, (akik 1973-75. között hallgatók vagy friss diplomások voltak) igen alacsony a párttagok száma. A szigorítások, a "keretszemlélet" ezt a korosztályt sújtották legjobban, s a lemaradások behozatalára a későbbiekben sem volt lehetőség.

A másik: néhány területen az átlagosnál lényegesen alacsonyabb volt a pártépítés üteme, illetve a fiatalok pártba kerülése. Elvértve került sor fiatal felvételére a jogalkalmazás, a művészeti élet, a közművelődés területén, a fiatal orvosok és kutatók között. (De: a vizsgált években Szegeden 3 fő végzett párttag joghallgató tudott csak elhelyezkedni a megye bíróságain, vagy ügyészségein!) Kirívóan kevés párttag volt a fiatal egyetemi-főiskolai oktatók, tanársegédek között, akik még a saját intézményük hallgatóival szemben is "hátrányban" voltak. A pártba felvett KISZ-tag értelmiségi fiataloknak közel 60 %-a műszaki, közgazdász és agrárértelmiség, a közöttük végzett tevékenység volt a legegzenletesebb.

6./ A KISZ párttaggá nevelő és ajánló tevékenységének hiányosságai Csongrád megyében

Az elemzések során igyekeztünk érzékeltetni azt, hogy a KISZ párttaggá nevelő és ajánló tevékenysége

a KISZ egész mozgalmi munkájától elválaszthatatlan, annak szerves része, és végsősoron tükörképe is. A KISZ-ben nincs egy külön párttaggá nevelés, a több fiatal kommunista felkészítése a KISZ egész tevékenységének függvénye. A fiatalot egy egész határendszer alakítja, ezért a nevelőmunka folytatésszerűsége - végsősoron - befolyásolja a párttaggá nevelést is.

A különböző témáknál törekedtünk a hibák bemutatására is. A 14-18 évesek között végzett nevelőmunka bizonytalanságai, az egyetemi-főiskolai hallgatók közötti liberalizmus, az ideológiai kérdések előtti gyakori tanácstalanság, a munkásfiatalok közötti alacsony szervezethezesség, a megyénkben is fellelhető bürokratizmus és formális vonások olyan gátló tényezők, amelynek hatása a párttagságra alkalmas, az azzal járó követelményeket vállaló fiatalok számában is megmutatkozott. Egyszóval: az ifjúsági mozgalom hibái, folytatésszerűsége megyénkben is csökkentették a párttaggá nevelés eredményességét.

A következőkben a párttaggá nevelő és ajánló tevékenységet közvetlenebbül befolyásoló hiányosságokra hívjuk fel a figyelmet:

A hatékonyabb párttaggá nevelést is gátolta a mozgalmi élet gyakori megszakítottasága, a folyamat feldarabolódása. Nem zökkenőmentes az úttörőből KISZ-be való átmenet, de nagyon gyakran szervezetlen volt a középiskolából vagy szakmunkásképzőből az első munkahelyre, a katonai szolgálat utáni leszerelés, a GYES-ről való

viSSzatérés után a mozgalmi életbe történő ismételt bekapcsolódás. A szervezetlenség velejárója az információk, jellemzések hiányos kérése vagy megküldése is. Ígygyakran kellett a fiataloknak az alkalmasság, az elkötelezettség bizonyítását újakezdeni, és ezzel a párttagfelvétel időpontja életkorban is későbbre tolódott. Az "újrabizonyítás" időszaka különösen hosszúnak bizonyult a pályakezdő értelmiségi fiataloknál.

Az előzővel is összefüggő, gyakran előfordult fogyatékoság meggyénkben, hogy KISZ-szervezeteink a párttaggá ajánlásban, a pártszervezetek figyelmének felhívásában nem voltak elég kezdeményezők, elég offenzívák. A pártalapszervezetek nógatására, a feladat megjelölésére, vagy a lehetőségek konkrét, éves lebontására vártak, ahelyett, hogy az alkalmas fiatalokra a figyelmet felhívták volna, párttaggá felkészítésüket a KISZ saját eszközeivel nem kezdték meg időben. E betegség városi és járási bizottságainknál is jelentkezett időnként olyan formában, hogy a hosszú éveken át jól dolgozó bizottsági, alapszervezeti titkárokra elfelejtették felhívni az illetékes pártszervezetek figyelmét.

A munka gyakori hátráltatói voltak a szemléleti gondok. Ezeket jeleztük az érintett ifjúsági rétegnél. Amit legjobban kellett hangsúlyozni, az elmúlt években az a következő elv volt: minden ifjúsági rétegben, minden időszakban kell a differenciált követelmények szerint a párttaggá neveléssel foglalkozni. Vélt vagy valós

hátrányok, fiatalokat ért "sérelmek" egyetlen KISZ-szervezetnek sem adhatnak a párttaggá nevelés feladata alól felmentést. És nemcsak a pártszervek, hanem a KISZ-szervezetek között is többször kellett arról szólni, hogy a párttagságra érettség a végzett munkától, a felkészültségtől és nem az évek számától függ.

A jónak minősíthető átlageredmények között nagy a KISZ-szervezetek között a differenciálódás abban is, hogy milyen eszközökkel és milyen tudatossággal végezték a párttagságra alkalmas fiatalok számbavételét és felkészítését. Sok olyan üzem, termelőszövetkezet, oktatási intézmény volt, ahol az egész folyamat helyes rendszerét alakította ki együttesen a párt és KISZ-szervezet. Ugyanakkor több helyen a felvételi elképzelések kialakításakor keresték az arra alkalmas és illő fiatalot és nem előre nevelték őket.

Nem fordított a KISZ megyei Bizottsága nagyobb figyelmet olyan területekre, ahol a körülmények miatt nehezebb a KISZ-szervezetek nevelőmunkája. Így a járásokra - ahol nagyarányú az ingázó fiatalok száma -, a szolgáltatásra és a kereskedelemre - ahol gyors volt a dolgozók létszámának felfutása és ezt a mozgalmi munka nem követte -, az építőiparban tevékenykedő KISZ-szervezetekre. Konkrét, gyakorlati segítségadás, szervezőmunka helyett megragadtak területi bizottságaink az elvek, határozatok, útmutatók ismertetésénél.

VI.

Tanulságok, következtetések

Tanulmányunk az 1975-1978. közötti időszakban a KISZ Csongrád megyei szervezetei párttaggá nevelő és ajánló tevékenységét, valamint ennek hatását vizsgálta az MSZMP Csongrád megyei összetételének alakulására. Eből adódóan természetes, hogy az előző részekben az ifjúsági szövetség tevékenységében fellelt hibákat, hiányosságokat soroltuk fel, és ezek figyelembe vétele mindenekelőtt a KISZ-szervezeteinek és szerveinek szolgálhat tanulságul. Hogy az 1975-1978. közötti időszak fogyatékosai mennyire jellemzők napjainkban is, azt jelzi a KISZ KB Intéző Bizottságának 1983. március 17-i elemzése is: (33.)

"A következő években a párttaggá nevelő tevékenység fő módszere a nagyobb egyéni figyelem, segítség, a személyes meggyőződés, agitáció legyen. Ezzel biztosítsuk, hogy a párttagfelvételi célkitűzésekkel összhangban növekedjék:

- az egyetemi és főiskolai hallgatók;
- a középiskolások és szakmunkástanulók;
- az értelmiségi fiatalok,
- valamint a munkásfiatalok köréből a pártba ajánlottak száma."

Ugyanez a határozat szabja feladatul a KISZ területi szerveinek a kezdeményezőbb magatartást, és az előbb felsorolt rétegeken túl a fiatal művészek közötti direkt párttaggá neveléssel történő foglalkozást. Végül kitér a KISZ-szervezetek és alapszervezetek feladataira is, amelyek túlnyomórészt azokra a problémákra reagálnak, amelyeket tanulmányunkban a vizsgált időszak fő gondjaként jeleztünk:

"Az egyéni értékelések tapasztalatai alapján a KISZ-szervezetek nagyobb számban javasolják kiemelkedő munkát végző tagjaikat a pártszervezetek párttaggá nevelési terveibe, illetve a párttagságra alkalmas fiataloknál kezdeményezzék a pártba való jelentkezést.

- A KISZ-szervezetek törekedjenek az átrétegződés, gyermekgondozási szabadság igénybevétele, és más életformaváltás miatt a felkészítésben jelentkező törések csökkentésére, illetve megszüntetésére. Az előre látható életútváltások esetén (pl. tanulmányok befejezése, sorkatonai bevonulás) lehetőleg úgy szervezzék a felkészítéseket, hogy az illető fiatal párttagfelvételi kérelmét még eltávozása előtt meg lehessen tárgyalni.

- Az alapszervezetek a párttaggá nevelési tervekben szereplő fiatalok esetében kezdeményezzék, hogy e fiatalok kapjanak olyan feladatokat, amelyek közvetlenül kapcsolódnak a pártszervezet munkájához.

- Az alapszervezetek építsenek ki rendszeres kapcsolatot azokkal a kommunistákkal, akik pártszervezetüktől egy-egy fiatal párttaggá nevelésében kaptak megbízatást.
- A párttagságra alkalmas fiatalok esetében kezdeményezzék bevonásukat az érdeklődésüknek megfelelő, illetve továbbfejlődésükhöz szükséges pártoktatási formákba.
- Az alapszervezet az általa ajánlott párttagok munkájára továbbra is számítson, adjon felelős megbízatásokat. Kísérjék figyelemmel és segítsék a pártalapszervezetben végzett munkájukat, illetve személyiségük fejlődését. Ehhez kérjék a pártszervezet tájékoztatását." (34.)

Úgy véljük, hogy a párttaggá nevelés kérdésének a KISZ nevelő tevékenységén keresztül történő tanulmányozása módot ad néhány általánosabb érvényű, nemcsak a KISZ-t érintő következtetés levonására is. Tanulmányunkat ezek jelzésével fejezzük be:

- a./ Az általunk vizsgált 1975-1978. közötti évek döntő részét adják az MSZMP XII. kongresszusa által értékelt időszaknak. A társadalmi viszonyok fejlődéséről, szövetségi politikáinkról az MSZMP XII. kongresszusa ezt az átfogó értékelést adta:

"A Magyar Népköztársaság belpolitikai helyzete kiegyensúlyozott, a munkásosztály, a dolgozó nép hatalma szilárd. Társadalmunk életében a párt vezető szerepe érvényesül, a párt és a tömegek viszonyát a kölcsönös bizalom határozza meg. A párt politikáját népünk cselekvően támogatja, erősödik a szocialista nemzeti összefogás. Társadalmunk politikai egysége nagy történelmi vívmányunk." (35.)

Ezekben az években még azt a gazdaságpolitikai felfogást követtük, hogy a népgazdasági egyensúly helyreállítása és a gazdaság nagyobb arányú fejlődése (évi 3-5 %) egyszerre teljesíthető feladat. Az 1978. decemberi párt KB határozat mondta ki, hogy a fejlődés üteme: és az életszínvonal politikát is a népgazdasági egyensúly helyreállítása szolgálatába, az alá kell rendelni. 1975-1978. között ugyan már érzékelhető volt az életszínvonal növekedése ütemének csökkenése, de a növekedés még egyértelmű volt.

Az általunk vizsgált időszakban az előzőekben vázoltakból adódóan társadalmunkban a feszültségek, az érdekellentétek még nem kiéleződve jelentek meg, a párt politikájában mindenekelőtt a népszerű elemek domináltak. És bár a követelményeket ekkor is fokoztuk a pártba belépni szándékozókkal szemben, a társadalom minden rétegéből (a fizikai dolgozók és a középfokú tanulók kivételével) élénk érdeklődés, néhány területen sorbanállás volt tapasztalható a párttagság iránt. Ezért is kellett szándékosan visszafogni, évi

3-4 %-ban meghatározni a növekedési ütemet. A politikai helyzet kiegyensúlyozottsága ösztönzőleg hatott a párttagfelvételekre is.

b./Az MSZMP KB Politikai Bizottságának 1972. november 21-i határozata végrehajtásának tapasztalatai azt bizonyítják, hogy egy korábbi időszak nem kellően ellenőrzött és elemzett pártépítésének későbbre ható tendenciát csak rendkívül gondos, még az adminisztratív eszközöket sem nélkülöző munkával lehet csak megállítani, s csak távlatokban vagyunk képesek korrigálni. Ezt a nagy differenciáltságot és érzékenységet kívánó tevékenységet csak a legjobban felkészült pártszervezetek és KISZ-szervezetek tudták csak úgy elvégezni, hogy környezetükben az új követelményeket maradéktalanul elfogadtassák, s hogy a munkáсарány növelését úgy oldják meg, hogy közben ne csökkenjen a párt népszerűsége és befolyása a munkáosztály szövetségesei körében. Tanulság az is, hogy olyan adminisztratív eszközök, mint az 1975-ben megszüntetett "keretszámok", a gyakorlatban még hosszú ideig hatnak és élnek is, mintegy hivatkozással szolgálva azoknak, akik önállóan képtelenek a differenciáltabb tevékenységre.

c./ Végül levonható az az általános következtetés, hogy a párttagság növekedésére a párttagfelvétel ütemére és összetételére hozott központi határozatokban rögzített és elvárt arányok nem teljesíthetők azonos módon az

ország különböző megyéiben, városaiban. A minőségi követelmények megtartása mellett nagyobb differenciáltsággal kellene érvényre juttatni egy-egy terület szociális strukturájának jellemzőit a párttagfelvételekben is. Ez nem zárja ki, sőt feltételezi a központi és helyi szervek tevékenységének nagyobb összhangját, s végsősoron hozzájárulna annak megvalósításához, hogy az MSZMP az egész dolgozó nép pártja legyen.

M E L L É K L E T E K

I. Csongrád megye párttagsága összetételének alakulása

II. A párttagfelvétel és ajánlás alakulása

- 1./ A párttagfelvétel Csongrád megyében
- 2./ A 30 éven aluliak párttagfelvétele
- 3./ A KISZ-tagok felvétele a párttagfelvételen belül
- 4./ A KISZ-tagok felvétele a 30 éven aluli párttagfelvételen belül
- 5./ A KISZ ajánlással felvett párttagok száma a párttagfelvételen belül és aránya a pártba felvett KISZ-tagok között

III. A pártba felvett KISZ-tagok néhány jellemző adata Csongrád megyében

- 1./ Nem szerinti megoszlás
- 2./ Kor szerinti megoszlás
- 3./ Iskolai végzettség szerinti megoszlás
- 4./ Politikai iskola, tanfolyam szerinti megoszlás
- 5./ A párttagfelvétel előtti KISZ-megbízatus szerinti megoszlás
- 6./ Foglalkozás szerinti megoszlás
- 7./ Nép gazdasági ágak szerinti megoszlás

IV. Összehasonlítás a megyei párttagfelvétel egészével és a KISZ országos adataival

- 1./ A nők arányának alakulása
- 2./ A munkásosztályhoz tartozók arányának alakulása
- 3./ Az értelmiségiek arányának alakulása

4./ Az egyetemi, főiskolai hallgatók arányának alakulása

5./ A középiskolát, főiskolát, egyetemet végzettek arányának alakulása

6./ Két jellemző korosztály arányának alakulása

I. Csongrád megye párttagsága összetételének alakulása

M e g n e v e z é s		1975.		1978.	
		fő	%	fő	%
Taglétszám összesen:		29.515		31.445	
Nem	férfi	20.521	69,5	21.382	68,0
	nő	8.994	30,5	10.063	32,0
Foglalkozás	ip. és mg.munkás	12.715	43,1	13.825	44,1
	értelmiségi	6.234	21,1	6.862	21,8
	alkalmazott	3.873	13,1	3.678	11,6
	tanuló	157	0,5	252	0,8
	egyéb	6.536	22,2	6.828	21,7
Kor	18-21 éves	150	0,5	153	0,5
	22-26 éves	1.336	4,5	1.429	4,5
	27-29 éves	1.541	5,2	1.715	5,5
	30-39 éves	7.333	24,8	7.806	24,8
	40-49 éves	8.106	27,6	8.128	25,8
	50-54 éves	3.697	12,5	3.921	12,5
	55-59 éves	2.473	8,4	3.270	10,4
	60 éves és idősebb	4.879	16,5	5.023	16,0
Iskolai végzettség	8 általános alatt	6.389	21,7	4.310	13,7
	8 általános	11.977	40,6	7.922	25,2
	szakmunkásképző	-	-	6.183	19,7
	középiskola	7.130	24,1	8.288	26,4
	egyetem, főiskola	3.922	13,3	4.615	14,5
	tudományos fokozat	97	0,3	127	0,4
Isk. végzetts.	felsőfokú	270	0,9	491	1,5
	középfokú	2.415	8,2	3.084	9,8
	alsófokú	5.784	19,6	8.334	26,5
	szeminárium	13.282	45,0	14.206	45,2
	nincs	7.764	26,3	5.330	17,0

II. A párttagfelvétel és ajánlás alakulása

1./ A párttagfelvétel Csongrád megyében

É v	1975.	1976.	1977.	1978.	Összesen
fő	1.147	1.318	1.387	1.421	5.273

2./ A 30 éven aluliak párttagfelvétele

É v	1975.	1976.	1977.	1978.	Összesen
Csongrád fő megyében	731	872	883	890	3.376
országosan fő	16176	16.809	17.344	17.571	67.900
Csongrád % megyében	63,7	66,2	63,7	62,6	64,0
országosan %	61,5	60,9	59,4	59,5	60,3

3./ A KISZ-tagok felvétele a párttag felvételén belül

É v	1975.	1976.	1977.	1978.	Összesen
Csongrád fő megyében	542	644	661	740	2.587
országosan fő	12.813	13.466	14.579	15.872	56.730
Csongrád % megyében	46,2	48,9	47,7	52,1	49,1
országosan %	48,7	48,8	49,9	53,7	50,4

4./ A KISZ-tagok felvétele a 30 éven aluli párttagfelvételén belül

Év	1975.	1976.	1977.	1978.	Összesen
Csongrád fő megyében	542	644	661	740	2.587
országosan fő	12813	13.466	14.579	15.872	56.730
Csongrád % megyében	74,1	73,9	74,9	83,1	76,6
országosan %	79,2	80,1	84,1	90,3	83,5

5./ KISZ ajánlással felvett párttagok száma a párttagfelvételen belül és aránya a pártba felvett KISZ-tagok között

	É v	1975.	1976.	1977.	1978.	Összesen
Csongrád	fő	453	567	608	695	2.323
megyében	%	83,6	88,0	92,0	93,9	89,8
ország- osan	fő	10.925	11.903	13.015	14.612	50.525
	%	85,3	88,4	89,3	92,3	89,1

III. A pártba felvett KISZ-tagok néhány jellemző adata

Csongrád megyében

1./ Nem szerinti megoszlás

Megnevezés	1975.		1976.		1977.		1978.		Összesen	
	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%
Férfi	339	62,5	388	60,2	409	61,9	463	62,6	1599	61,8
Nő	203	37,5	256	39,8	252	38,1	277	37,4	988	38,2

2./ Kor szerinti megoszlás

Megnevezés	1975.		1976.		1977.		1978.		Összesen	
	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%
18-21 éves	118	21,8	120	18,6	151	22,8	128	17,3	517	20,0
22-26 éves	263	48,5	305	47,4	340	51,4	364	49,2	1272	49,2
27-29 éves	132	24,3	124	19,3	132	20,0	141	19,1	529	20,4
29 év felett	29	5,4	95	14,7	38	5,8	107	14,4	269	10,4

3./ Iskolai végzettség szerinti megoszlás

Megnevezés	1975.		1976.		1977.		1978.		Összesen	
	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%
8 általános alatt	1	0,1	1	0,1	1	0,1	2	0,2	5	0,2
8 általános	146	26,8	176	27,4	163	24,7	151	20,4	635	24,5
szakmunkásképző	105	19,5	122	18,9	139	21,0	134	18,1	500	19,3
középiskola	234	43,2	273	42,5	280	42,4	351	47,5	1138	44,0
egyetem, főiskola	57	10,5	12	11,1	78	11,8	102	13,8	309	12,0

4./ Politikai iskola, tanfolyami végzettség szerinti megoszlás

Megnevezés	1975.		1976.		1977.		1978.		Összesen	
	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%
végzett	192	35,4	243	37,7	272	41,1	285	38,5	992	38,3
nem végzett	350	64,6	401	62,3	389	58,9	455	61,5	1595	61,7

5./ A párttagfelvétel előtti KISZ-megbízatás szerinti megoszlás

Megnevezés	1975.		1976.		1977.		1978.		Összesen	
	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%
felsőbb KISZ-biz. tag	58	10,6	64	9,9	67	10,1	49	6,6	238	9,2
alapszerv. titkár	76	14,2	103	16,0	95	14,5	124	16,8	398	15,4
propagandista	30	5,5	44	6,9	51	7,7	72	9,7	197	7,6
más funkció	178	32,8	202	31,4	228	34,5	210	28,4	818	31,6
funkció nélküli	200	36,9	231	35,8	220	33,2	285	38,5	936	36,2

7./ Nép gazdasági ágak szerinti megoszlás

Megnevezés	1975.		1976.		1977.		1978.		Összesen	
	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%	fő	%
ipar	234	43,2	270	41,9	290	43,9	236	31,8	1030	39,8
építőipar	19	3,5	20	3,1	29	4,4	30	4,1	98	3,8
mezőgazdaság	113	20,9	107	16,6	91	13,8	137	18,5	448	17,3
szállítás, hírközlés	31	5,7	39	6,1	41	6,2	74	10,0	185	7,2
keresked. szolgált.	43	7,9	50	7,8	48	7,3	70	9,5	211	8,2
hivatal, intézmény	98	18,1	152	23,6	146	22,0	180	24,3	576	22,2
lakóterület	4	0,7	6	0,9	16	2,4	13	1,7	39	1,5

IV. Összehasonlítás a megyei párttagfelvétel egészével és a KISZ országos adataival

1./ A nők arányának alakulása

Megnevezés	1975.	1976.	1977.	1978.	Össz.
Csm. párttagfelvételen belül %	39,1	39,2	43,0	38,9	40,1
Csm-i KISZ-tag párttagfelvételen belül	37,5	39,8	38,1	37,4	38,2
Országosan a KISZ-tag párttagfelvételen belül %	-	32,2	31,5	32,5	-

2./ A munkásszótárhoz tartozók (mezőgazdasági munkás is) arányának alakulása

Megnevezés	1975.	1976.	1977.	1978.	Össz.
Csm. párttagfelvételen belül %	72,9	68,9	71,0	70,4	70,7
Csm-i KISZ-tag párttagfelv. belül	66,7	63,1	58,5	58,3	61,2
Országosan a KISZ-tag párttagfelvételen belül %	57,2	53,5	53,7	53,3	54,1

3./ Az értelmiségiek arányának alakulása

Megnevezés	1975.	1976.	1977.	1978.	Össz.
Csm. párttagfelvételen belül %	15,4	16,6	15,6	15,3	15,7
Csm-i KISZ-tag párttagfelvételen belül	12,0	11,0	13,0	13,4	12,4
Országosan a KISZ-tag párttagfelvételen belül %	5,2	5,5	5,6	3,2	4,9

4./ Az egyetemi, főiskolai hallgatók arányának alakulása

Megnevezés	1975.	1976.	1977.	1978.	Össz.
Csm. párttagfelvételen belül %	3,8	5,4	5,6	5,3	5,1
Csm-i KISZ-tag párttagfelvételen belül	7,2	9,0	10,4	9,7	9,2
Országosan a KISZ-tag párttagfelvételen belül %	4,2	4,4	3,9	4,2	4,2

5./ A középiskolát, főiskolát, egyetemet végzettek arányának alakulása

Megnevezés	1975.	1976.	1977.	1978.
Csongrád megye párttagfelvételén belül	40,0	47,8	44,8	49,5
Csm. KISZ-tag párttagfelvételén belül	53,7	53,6	54,2	61,3
Országosan a KISZ-tag párttagfelvételen belül	56,1	60,4	61,8	64,8

6./ Két: jellemző (a 18-21 és a 25 év feletti) korosztály alakulása
a KISZ-tag párttagfelvételen belül

Megnevezés	1975.	1976.	1977.	1978.
18-21 év közöttiek aránya %	23,6	21,7	24,0	20,1
Csongrád megyében				
Országosan	21,2	18,1	16,5	14,1
25 év feletti aránya %	39,2	42,1	36,2	43,7
Csongrád megyében				
Országosan	59,5	61,9	65,6	71,3

Jegyzetek

- 1./ Az MSZMP Csongrád megyei Bizottságának beszámolója
a megyei pártértékezteleten
1980. március 1.

Megtalálható: MSZMP Csongrád megyei Bizottság Archí-
vuma 1.F.1. csoport 1980. 1. őrzési egység (17-36.
oldal)

- 2./ A KISZ Csongrád megyei Bizottsága beszámolója a
küldöttgyűlésnek a KISZ IX. kongresszusa határozata
végrehajtásának fő tapasztalatairól
1981. április 26. (5. oldal)

Megtalálható: KISZ Csongrád megyei Bizottság irattára

- 3./ Az 1980-as népszámlálás adatai

- 4./ A Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetség szervezeti
szabályzata

KISZ XI. kongresszusa 1981.

Ifjúsági Lapkiadó Vállalat (161. oldal)

- 5./ 1971. IV-es törvény (Ifjúsági Törvény) VIII. fejezet
27. par. 2. pont

- 6./ Az MSZMP XI. kongresszusának határozata a párt
munkájáról és a további feladatokról. A párt és a
tömegszervezetek feladatai fejezet. 1975.

Kossuth Könyvkiadó 1975. (187. oldal)

- 7./ Pártépítési tankönyv. A párt tagfelvételi munkája,
taglétszáma és összetétele fejezet

Kossuth Könyvkiadó 1981. (121. oldal)

8./ A Magyar Szocialista Munkáspárt szervezeti szabályzata
MSZMP XI. kongresszusa 1975.

Kossuth Könyvkiadó 1975. (224. oldal)

9./ Az MSZMP KB Politikai Bizottságának határozata a
párttagság létszámának növekedéséről és szociális
összetételének alakulásáról. 1972. november 21.

Az MSZMP határozatai és dokumentumai

Kossuth Könyvkiadó 1979. (397-398. oldal)

10./ Közlemény az MSZMP Központi Bizottságának 1982. no-
vember 14-15-i üléséről. A párt működése, pártépí-
tés fejezet.

Az MSZMP határozatai és dokumentumai

Kossuth Könyvkiadó 1979. (389-390. oldal)

11./ Az MSZMP Központi Bizottságának beszámolója a XI.
kongresszusnak. A párt vezető szerepének erősítése,
a tömegszervezetek tevékenysége fejezet. 1975.

Kossuth Könyvkiadó 1975. (105-106. oldal)

12./ Az MSZMP Központi Bizottságának beszámolója a XII.
kongresszusnak. A párt munkája és nemzetközi tevé-
kenysége fejezet. 1980.

Kossuth Könyvkiadó 1980. (114-115. oldal)

13./ Deák Gábornak, a KISZ KB titkárának szóbeli kiegészítése a KISZ KB 1980. március 12-i ülésén.

KISZ Értesítő VI. évfolyam 3-4. szám (7. oldal)

14./ Baranyai Tibornak, az MSZMP KB osztályvezetőjének
felszólalása a KISZ KB 1980. március 12-i ülésén.

KISZ Értesítő VI. évfolyam 3-4. szám (11. oldal)

15./ Az MSZMP KB előzetes jelentése a XII. kongresszus
küldötteinek. Adatok a pártról és tevékenységének
néhány területéről fejezet. 1980.

Kossuth Könyvkiadó 1980. (9-10. oldal)

16./ Az MSZMP Csongrád megyei Bizottságának beszámolója a megyei pártértekezleten.

1975. március 8.

Megtalálható: MSZMP Csongrád megyei Bizottság Archívuma 1.F.1. csoport 1975. 1. őrzési egység (25. oldal)

17./ A megállapítások tartalma és a használt adatok forrása: Az MSZMP Csongrád megyei Végrehajtó Bizottsága jelentése a pártbizottságnak a megyei pártbizottság 1973. április 20-i határozata végrehajtásáról, a párttagság növekedésének és szociális összetételének megyei tapasztalatairól.

Az MSZMP Csongrád megyei Bizottsága 1979. február 22-i ülése.

Megtalálható: MSZMP Csongrád megyei Bizottság irattára T/99/4/979. szám alatt

18./ Ugyanonnan

19./ A részfejezetet adatokkal támasztja alá az I. számú statisztikai melléklet, amely a megyei pártbizottság 1979. február 22-i határozatának mellékletei alapján készült.

Megtalálható: MSZMP Csongrád megyei Bizottsága irattára T/99/4/979. szám alatt.

20./ Deák Gábornak, a KISZ KB titkárának szóbeli kiegészítése a KISZ KB 1980. március 12-i ülésén.

KISZ Értesítő VI. évfolyam 3-4. szám (7. oldal)

21./ Az adatok a KISZ 1974/75, 1975/76, 1976/77, 1977/78. mozgalmi éves statisztikai évkönyvéből valók.

22. Ugyanonnan

- 23./ A KISZ KB határozata a központi bizottság 1974. április 18-án hozott határozatának végrehajtásáról, s a további teendőkről.
KISZ Értesítő VII. évfolyam 4. szám (3. oldal)
- 24./ Ugyanonnan (8. oldal)
- 25./ A KISZ Csongrád megyei Bizottsága beszámolója a küldöttgyűlésnek a KISZ IX. kongresszusa óta végzett munka fő tapasztalatairól.
1978. június 17. (11. oldal)
Megtalálható: KISZ Csongrád megyei Bizottsága irattára
- 26./ A KISZ Csongrád megyei Bizottsága beszámolója a küldöttgyűlésnek a IX. kongresszusa határozata végrehajtásának fő tapasztalatairól.
1981. április 26. (12. oldal)
Megtalálható: KISZ Csongrád megyei Bizottsága irattára
- 27./ Ugyanonnan (13. oldal)
- 28./ Ugyanonnan (14. oldal)
- 29./ Az adatok a KISZ 1974/75, 1975/76, 1976/77, 1977/78, 1981/82. mozgalmi éves statisztikai évkönyvéből valók.
- 30./ Az adatok az éves szervezeti eseményeket értékelő, KISZ Csongrád megyei bizottsági jelentésekből valók.
Megtalálhatók: a KISZ Csongrád megyei Bizottsága irattára
- 31./ Az adatok a KISZ 1977/78. mozgalmi éves statisztikai évkönyvéből valók.

32./ A fejezetben használt adatok 3 forrásból származnak:

- A megyei pártbizottság 1979. február 22-i határozata mellékleteiből. (Megtalálható: az MSZMP Csongrád megyei Bizottsága irattára T/99/4/979. szám alatt)
- A KISZ KB 1980. március 12-i határozata mellékleteiből. (Megtalálható a KISZ KB Archívumában)
- Az 1975-1978. között Csongrád megyében a pártba felvett 3.376 fő KISZ-tag tagfelvételi kérelmei adatainak feldolgozása alapján készült, a tanulmányt kiegészítő statisztikai mellékletből.

33./ A KISZ néhány időszakos feladata a párttaggá nevelő és ajánló munka területén. A KISZ KB IB 1983. III. 17-i határozata.

KISZ Értesítő IX. évfolyam 2. szám (21. oldal)

34./ Ugyanonnan (22. oldal)

35./ Az MSZMP Központi Bizottságának beszámolója a XII. kongresszusnak. A társadalmi viszonyok fejlődése, szövetségi politikánk fejezet. 1980. Kossuth Könyvkiadó 1980. (83. oldal)

Bódi György: A KISZ párttagok nevelő tevékenységének
hatása az MSZMP összetételére Csongrád megyében

/1975-1978/

című bölcsészdoktori értekezéséről

Bódi György olyan helyi, ha úgy tetszik regionális témát dolgoz fel, amelynek országos szinten a politika- és elmélet számára egyaránt fontos és újszerű mondanivalója van.

Ehhez hallatlan gazdag forrásanyagot dolgozott fel a exakt elemzései révén olyan következtetésekre jut, amelyek elméletileg-, történetileg, szociológiailag egyaránt meg-alapozottak és az ifjúság nevelésével foglalkozók számára meg-szívlelendők. Ezért a munkának vagy részleteinek megje-lentetését is javaslom, annál is inkább, mert színvonala sokkal több mint amit a bölcsészdoktori értekezések követel-ményei előírnak és megkövetelnek.

Mindezek alapján a disszertációt: summa cum laude minősítésben részesítem.

Szeged, 1983. szeptember 28

C. D.
/Dr. Csotári Dániel/
tanezékvezető egyetemi tanár